

КРОЗ ВЕКОВЕ

ВЕРАН НОВОЈ ГОДИНИ

Џејмс I (1566 — 1625), син Марије Стјуарт, био је први Британац који је Нову годину славио 1. јануара. Као краљ Шкотске он је 1599. године донео одлуку да се за почетак Нове године има сматрати 1. јануар и настало је да празнује тај дан и кад је после смрти енглеске краљице Елизабете, 1603, постао владар Енглеске. Међутим, сви његови енглески поданици су још 149 година славили 25. март као почетак Нове године.

СПОМЕНИК ЦИНУ

У аустралијском граду Инсбруку и данас се може видети статуа подигнута Николаусу Хајдлу, једном од ратом највиших људи за које историја зна. Статуа је висока 305 сантиметара, исто онолико колико је био висок Николаус Хајдл, телесни чувар тиролског надвојводе. Статуа подигнута цину налази се испред куће у којој је пре 470 година станао трометраш Николаус Хајдл.

МОСТ МРТВИХ

Један од четрнаест мостова у граду Мецу, у француској провинцији Лорени, назива се, разуме се не званично, „мост мртвих“. Мост је саграђен у средњем веку од новца који је као нека врста дажбине наплаћиван за сваког преминулог становника у овом граду. Дајбину су морали да плате сродници преминулог, иначе им не би била дата дозвола за сахрану.

ПОД СТОЛОМ

Оборити неког под сто — пити упоредо с неким све док овај не изгуби свест и склизне на под — данас је најчешћа говорна фигура. Међутим, у 18. веку у Енглеској то је била веома честа појава међу племићима. После обеда жене су се по правилу повлачиле из трпезарије остављајући мушкарце за столом уз вино. Мушкарци су сматрали да њихова част захтева да приме сваку чашу што им се понуди и били су утолико више горди уколико би могли више да попију. Сматрало се да је много достојанственије и часније ваћи се под столом без свести, него напустити друштво док остали још седе и пију.

У ОВОМ БРОЈУ: Један далмајински просветишељ. Сваки најредак је забрањен. Међу зверима. Човечански документи. Историја писаће машине. Анејдоше. Занимљивости

Ripley's Веровати или не!

ПРИСТОЈНОСТ ВАЖНИЈА ОД ЖИВОТА!
ТОМАЗА ЕСТЕВЕЗ И САЛАС
 ИЗ САЛАМАНКЕ (МЕКСИКО)
 ОБУЂЕНА НА СМРТ ШТО ЈЕ ЗА ВРЕМЕ
 МЕКСИЧКЕ РЕВОЛУЦИЈЕ ПРУЖАЛА УТО-
 ЧИШТЕ ШПАНСКИМ ДЕЗЕРТЕРИМА,
 БЕЗ СТРАХА ЈЕ СТАЈАЛА ПРЕД
 ПУШКАМИ ЦЕВИМА АЛИ, КАДА ЈОЈ
 ЈЕ ЈЕДАН ИЗМЕНАДНИ НАЛЕТ
ВЕТРА ПОДИГАО СКУТЕ,
 ЗАХТЕВАЛА ЈЕ ДА СЕ ИЗВРШЕЊЕ
 ПРЕСУДЕ ОДЛОЖИ ДОК ОНА НЕ ПРИ-
 ЧВРОТИ СУКЊУ —
А ЗАТИМ ЈЕ САМА ДАЛА ВОЈНИ-
ЦИМА ЗНАК ДА ПУЦАЈУ!
 (1812)

3 НАРЦИСА
 СВАКИ СА
 ПО 6 ЦВЕТОВА
 НА ЈЕДНОЈ
 СТАБЛИЦИ
ИЗРАСТА СУ
ИЗ САМО ЈЕД-
НЕ ЛУКОВИЦЕ
 У ВРТУ
 К МЕДЕРА
 У ГАРДИНЕРУ
 (САД)

ЗЛАТАН И СРЕБРН НОВАЦ
 КОВАН У АРГЕНТИ-
 НИ 1867. БИО ЈЕ
 ТАКО ПРАВОДЕН
 ДА СЕ
МОГАО НОСИТИ
УМЕСТО ДУГМАДИ

РИЧАРД ВОТСОН

(1737-1816)
 ЧУВЕНИ МАТЕМАТИЧАР
 БИО ЈЕ ПОСТАВЉЕН ЗА
 ПРОФЕСОРА ХЕМИЈЕ НА
 ТРИНИТИ КОЛЕѢУ,
 У КЕМБРИѢУ,
 — МАДА О ХЕМИЈИ НИ-
 ШТА НИЈЕ ЗНАО И НИКАД
 НИЈЕ ИЗВЕО НИ ЈЕДАН
 ЕКСПЕРИМЕНТ!

ВОТСОН ЈЕ 14 МЕСЕЦИ
 УЗИМАО ЧАСОВЕ КОД
 ЈЕДНОГ ФРАНЦУСКОГ
 ХЕМИЈАРА И ПОСТАО
 ТАКАВ СТРУЧЊАК
 ДА ЈЕ УСАВРШИВШИ
МЕТОД ПРОИЗВОДЊЕ
БАРУТА ЗАШТЕДЕО
ЕНГЛЕСКОЈ ПО 500
МИЛИОНА ГОДИШЊЕ!

ОСТРВО КОЈЕ ИШЧЕЗАВА

У ЈЕЗЕРУ ДЕРВЕНВОТЕР, У ЕНГЛЕСКОЈ, СВАКОГ ЛЕТА
 ПОДИГНЕ СЕ СА ДНА ЈЕДНО ОСТРВЦЕ КОЈЕ ПОЧЕТКОМ
ЗИМЕ ОПЕТ ИШЧЕЗНЕ

© King Features Syndicate, Inc., 1962. World rights reserved.

ПАУНАСТИ ФАЗАНИ

НА БОДНЕУ
 ХРАНЕ СЕ
ОТРОВНИМ
БИЈУКАМА

Најчувенија збирка лептирова на свету

З олошки истраживачки институт и музеј „Александер Кениг“ у Бону данас је најчувенији центар за прикупљање ретких примерака лептирова у свету и њихово проучавање. Што институт у Бону поседује данас, после Британског музеја у Лондону, другу по величини збирку лептирова у свету, има да захвали завештању једног човека који је 40 година и поред своје редовне дужности имао само је дну страст: лептирове. Данас 80-огодишњак, доктор Херман Хене сакупио је од 1908. до 1946. у Кини и Јапану преко 800.000 лептирова.

Збирка, изванредна по примерцима као и по њиховој лепоти, стаје преко милијарду динара

ног лептира кога никада докле није видео. У њему се пробудила стара страст — када је као малишан хватао лептирове и био поносан што је његова збирка изазивала ди-

вљење ученика целе школе. Годинама су три Кинеза, које је сам упутио у посао, обилазили за њега све покрајине тражећи нове и ретке лептирове. Херман Хене открио је око 5.000 нових врста. Многи од њих поред своје научне ознаке носе латински додаток „хоенеи“ по имену свога проналазача.

Херман Хене завештао је своју збирку која вреди преко милијарду динара, музеју Кениг у Бону. Данас особље музеја има пуне руке посла да ову огромну збирку среди и у исто време је дрнказује научницима из целог света који ту долазе да искористе њену вредност.

За свој рејоме центра за истраживање лептирова музеј у Бону има да захвали такође младом научнику доктору Хуберту Роеру који радним опитима жели да установи колико лептирови живе, колико далеко могу да лете а пре свега на основу какве оријентације се они крећу. Природи ће се на овај начин измамити још једна тајна али ће се упознати и навике ових инсеката што ће допринети да се спречи њихово штетно деловање као на пример гусенице лептира купура, која је у стању да пождере читаву поља поврха.

Доктор Роер је досада сам одгајио око 60.000 лептирова. Сматра да сваког треба маркирати јасно и видљиво али га ипак не оптерети толико да буде спречен у лету. Зато плочица износи само око 3 милиграма, а то чини округло 1,5 одсто тежине лептира. Роер избуши предња крила, затим рупе за твара тананом алуминијумском плочом и мајшним комадићем папира да би лептир лакше летео. На „етикетама“ је написано: „Натраг у музеј Кениг, Бон“ и контролни број. Алуминијумска плочица деј-

ствује као сигнално светло чиме се повећава могућност да лептирови буду пронађени. Али и поред тога добија доктор Роер натраг само око 1,5 одсто пуштених лептирова, јер њих у њиховом лету вребају многе опасности: птице, коњици, осе и пауков мреже. Сем тога и многи љубитељи хватају ове примерке са сигналним светлом као реткост да би попунили своју збирку. Можда зато велика маркираних лептирова уопште не бива враћена.

Бонски научник их је међу тим добијао натраг и са даљине до 150 км, а то представља велики пут за мале инсекте.

Хуберт Роер једини у Европи проучава лептирове опитима тако великог стила. Као што је делимично већ одгонетнута сеоба птица проучавањем оних којима је стављено прстење, Роер се нада да ће се дугим и мучним испитивањем открити и навике лептирова.

ТРИ ЖИВОТА ЈЕДНЕ КОБРЕ

Фармер Бил Бесон из Јужне Африке био је у бећен да је кобра коју је својим аутомобилом пре-

газио на једном прањавом путу — мртва. Изашао је из кола и убадио кобру у простор за пртљаг да би је касније показао својим пријатељима. Али, када је после извесног времена отворио део за пртљаг, кобра није било. После дужег тражења Бесон је нашао кобру испод задњег седишта. Извукао ју је опрезно и усмртно ударајући је гвозденом полугом, а затим је опет убадио у простор за пртљаг. Кад је стигао кући и подигао поклопац, из пртљажнице је испузала кобра. „Најзад сам је трећи пут убио и одсекао јој главу а затим сам, за сваки случај, закопао главу у једну, а труп у другу рупу — испричао је Бесон.

РАДИОНИЦА НА ТОЧКОВИМА

У овој покретној радионици налазе се машине које су потребне за најразличитије веће и мање поправке. Ту су уграђени: генератор, ваздушни компресор, струг, бушилаца, глачаница, машина за сецење и ломљење, дизалица и уређај за пуњење акумулатора. Ова радионица је направљена у Енглеској и веома је практична.

Занимљивости

Помоћу радио-телескопа из Паркса у Аустралији забележено је једно огромно магнетско поље у сазвезју Кентаура удаљено од нас 13.000.000 светлосних година. Прва стварна посматрања добијена од једног магнетског поља изван наше галаксије отварају ново поглавље у астрономији.

„Недеља светлости“ која се одржава крајем сваке године у Есену изабрала је сада за тему Олимпијаду. Циновски спортски мотиви који осветљавају град служе као реклама великој гимнастичкој прослави која ће се одржати ове године од 15. до 21. јула у овом граду.

Велика робна кућа без прозора, прва ове врсте у Немачкој, недавно је отворена у Есену. Ваздух и светлост се стварају вештачки.

Риболовце из области Монтеро и Мелун у Француској узбудила је вест да ће због термичке централе у Гранд Пароасу, Сена зими бити загрејана до 4° а лети и јаче од 8°, само, на којој дужини и којој дубини још се не зна. Чак се не може обећати риболовцима да ће фауна њихових река остати иста. Известне врсте риба ће свакако бити овим погођене, док ће другима температура можда пријати. У сваком случају резултати ће се знати тек за неколико година.

Једна енглеска компанија је произвела нове ограде безбедности — за аутопутеве. Савитљиве су и руше се под ударом али тиме заустављају сва возила која исклизну са друма услед судара или клизања.

Сателит Телстар је омогућио Американцима да рад својих часовника подесе тачно према Енглецима. Прецизност ових часовника достиже десет хиљада милионитих делова а то је досад представљало нерешљив проблем.

У Великој Британији се про изводи модерна врста намештаја — од емајла и дрвета. Нови намештај је не само необичан и зато интересантан и декоративан него је отпоран на рђу и топлоту. Ако се упрља лако се опере. Производе се веома разноврсни делови намештаја — од стола до кућног бара.

БИСЕРНЕ МУЊЕ

Округле муње представљају веома кратку и недовољно проучену природну појаву. Још ређе од округлих су муње које због њихове сличности са бројаницама или огрлицама називају бисерним. Та појава толико је ретка да се у многим књигама посвећеним атмосферском електрицитету и муњама и не помиње.

Бисерна муња састоји се, рекло би се, из ниске округлих или овалних „бисера“ с пречником од по неколико десетина метара. Размак између појединих „зрна“ такође износи десетак метара. Узрок настанка ове необичне „небеске илуминације“ још није познат.

Међутим, сарадник Аризонског универзитета Јумен сматра да при одређеним условима између облака и Земље настаје нешто слично ономе што се у акустици назива стојећим таласима. Делови муње који одговарају чворовима стојећих таласа светле много јаче од делова у међупростору и изгледају као цинковска огрлица.

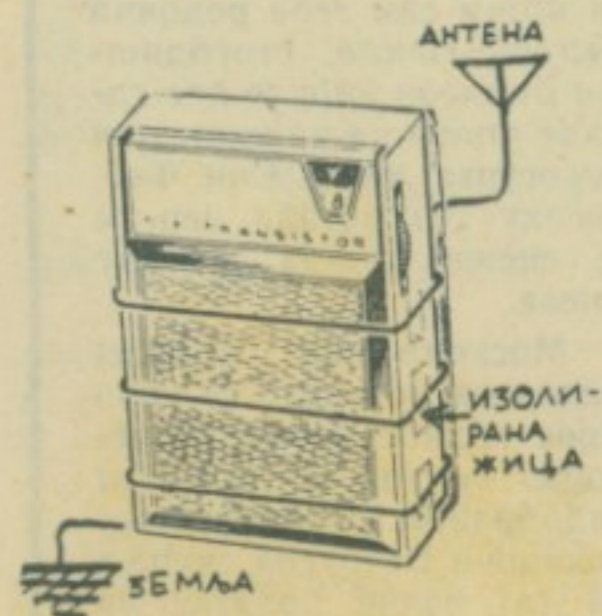
Јумен је не само теоријски објаснио своју претпоставку већ је успео да помоћу јаких кондензатора створи вештачку бисерну муњу, само умањену. Међутим, стручњаци сматрају да се његово објашњење може прихватити само као занимљива хипотеза, а никако као већ потпуно утврђена научна истина.

СВЕТЛЕЊИ МОЗГОВИ

Совјетски биохемичар Борис Тарузов утврдио је да мозак, мишићи и јетра животиња — гледара испуштају слабу светлост. Плавичасти и зелени зраци те светлости налазе се у границама видљивог дела спектра боја за човеково око. Тарузов се у својим опитима служио специјалним апаратима за мерење, а као лабораторијске опитне животиње употребио је мишеве и пацове. Тарузов верује да ће даљи опити показати да и друге животиње, као и човек, зраче светлост из извесних органа.

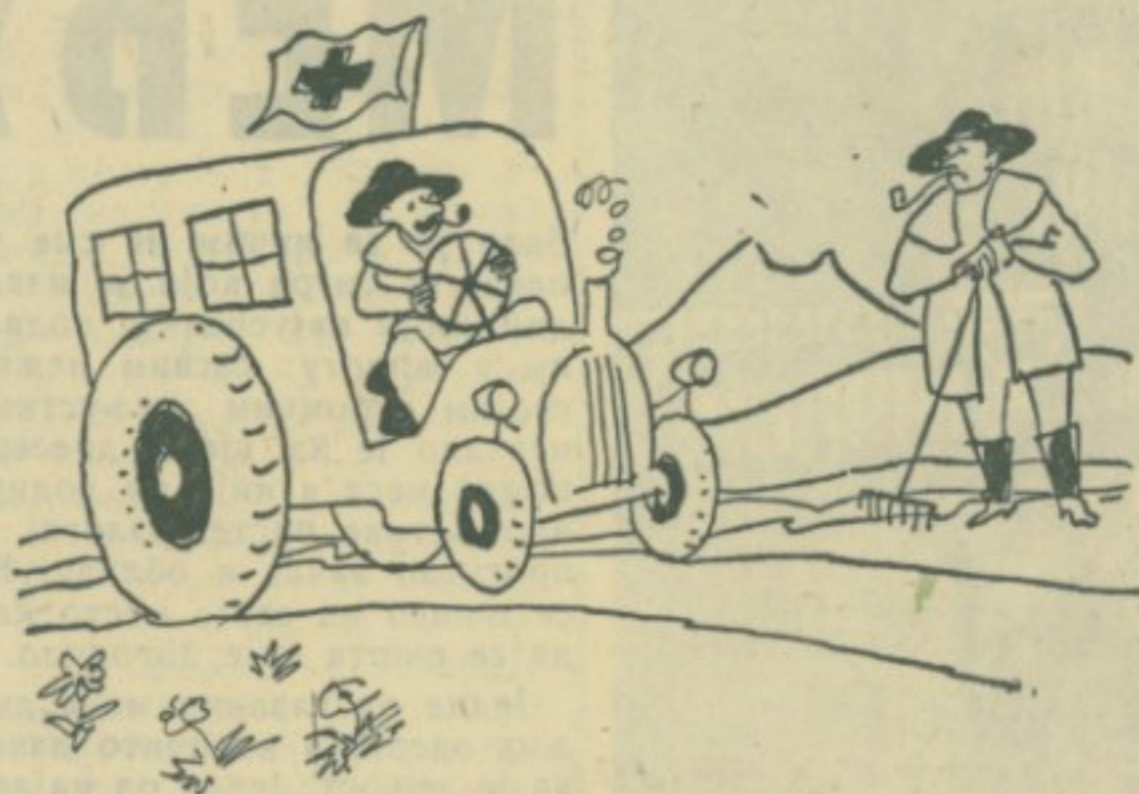
АКО ИМАТЕ ТРАНЗИСТОР

Ако имате транзисторски пријемник постоји начин да његов звук многократно појачате тиме што ћете га, како је приказано на слици, обавити са неколико редова танке изолиране жице чији се

један крај уземљује (везивањем за чесму или радијатор), док се други крај остави да слободно виси или се веже за спољну антену.

Једино место у Европи где је сваки напредак законом забрањен, где нема аутомобила и где се авиони не смеју спуштати — зове се Сарк. То је једно мало острво испред обале Нормандије којим у првом реду управља острвски савет а у другом енглеска краљица чијој земљи острво политички припада. О 5.000 становника овог острва сваки час се понешто напише у светској штампи, и то обично због њиховог отпора према сваком техничком напретку. Острво Сарк поново се ових дана појавило на ступцима штампе — овог пута због једних болничких кола која су острвљане ставила пред тешку одлуку. Кола за хитну помоћ у крајњој линији су аутомобили, а на острву су, сем малог броја трактора, моторна возила забрањена и малтене проклета. С друге стране, чак

СВАКИ НАПРЕДАК ЈЕ ЗАБРАЊЕН

ни острво Сарк не може се тек тако одрећи једног овако корисног возила. После дугих саветовања и мудровања нађен је ком

промис. Болничка кола за хитну помоћ Сарк је добио од суседног острва Герсија које је „приступачније“ напретку и чији се

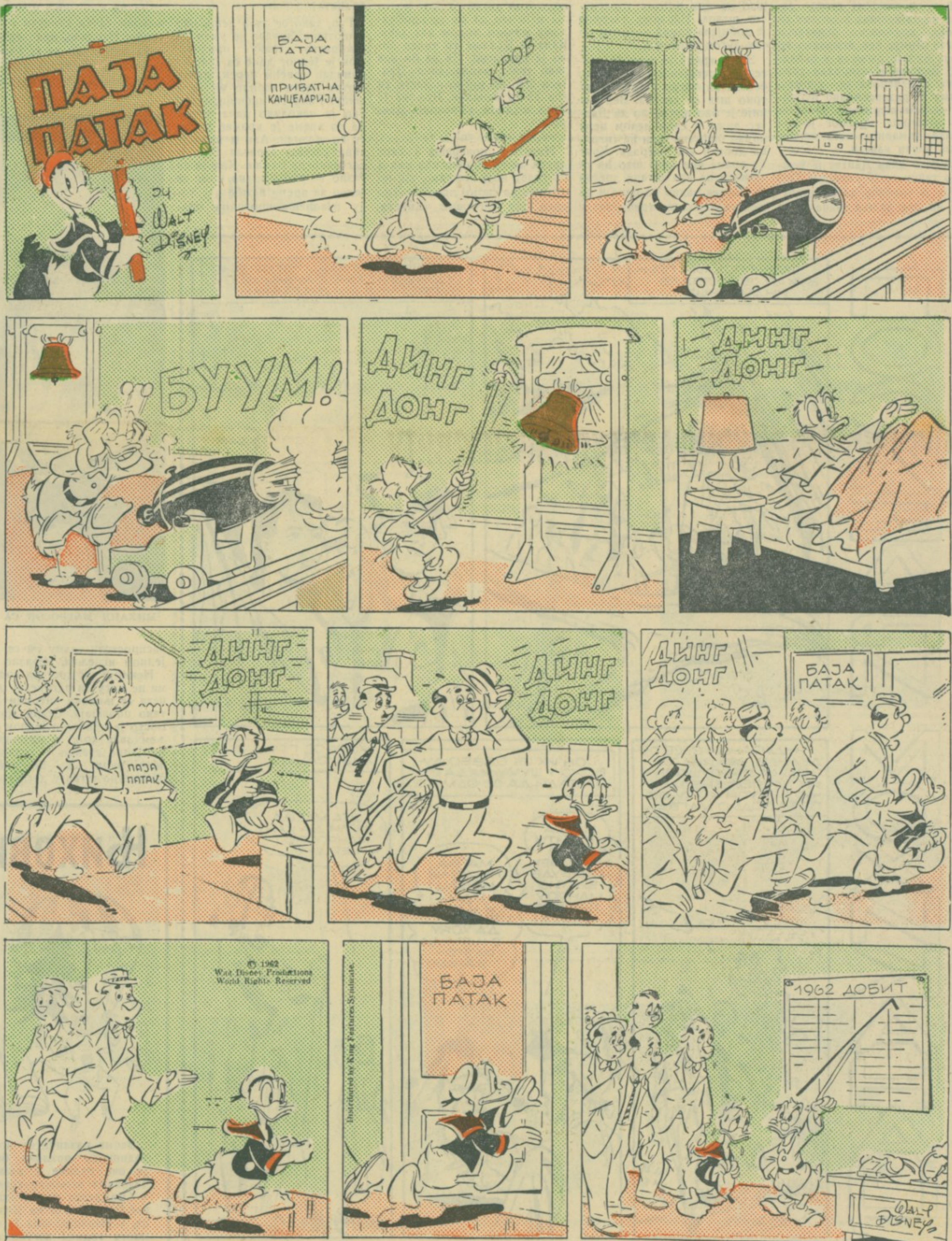
становници од срца смеју својим суседима што непотребно сами себи отежавају живот. Дарежљиви дародавци с Герсија, који су изгледа болничка кола поклонили да би збунили своје суседе, били су разочарани. Јер, острвски савет Сарка нашао је излаз: и примио је поклон и није се огрешио о закон. Наиме, чим су болничка кола стигла, острвљани су прегли да му скину мотор и демонтирају му осовину и точкове. Затим је само „кућица“ болничких кола монтирана на трактор, јер, као што је већ речено, трактори нису „табу“ на Сарку и представљају једину комерцијалну тачку између савремене технике и овог заосталог острва. И тако се сада „болнички трактор“ котрља острвом.

КАО НА УЛИЦИ

После недавног извођења Шекспировог „Ромеа и Јулије“ у Барселони многи гледаоци отишли су кућама дубоко узбуђени реалистичком гла-

мом темпераментних уметника. Наиме, за време сцене велике туче између Капулета и Монтегија, један статиста зграбио је једног свог колегу и у високом луку бацио га у публику.

МЕЂУ ЗВЕРИМА

ЦО КЛЕВЕН, НЕКАДА УМЕТНИК НА ТРАПЕЗУ, ДАНАС ЈЕ ДРЕСЕР ЛАВОВА

Два француска дресера, Дантес и Буљоне, дуго су заједно радили у највећим циркусима света. Један од најлепших њихових тигрова, краљевски бенгалски тигар Лиму, пре неколико година био је омиљен у западној Европи. Изванредан акробата а невероватан гурман, Лиму је развеселивао публику својом вештином да помолу дугачког, црвеног језика хвата комадиће меса сакривене изван кавеза.

Једног дана Дантес је вежбао тачку са 15 тигрова. Тигрица је требало да се подигне на две задње шапе и да

скочи увис у свој својој дужини како би дохватила комад меса који је дресер стављао на врх високо уздигнутог штапа. Наравно, тигрица је добијала комад меса тек после дугог вежбања.

За то време је лево од дресера достојанствено седео бенгалски тигар Лиму и мотрио шта се догађа. Већ раније је био приметно да Дантес држи у свом левом џепу комад бифтека који ће тигрица добити као награду. Кратко време пре него што ће га ставити на врх штапа дресер је бифтек вадио из џепа и држао га неколико тренутака у

шапи скривеној иза леђа. И овог пута он је учинио исто а није запазио да се Лиму не приметно дигао са свог постоља и почео да му се приближава мајчим ходом иза леђа. Када је Буљоне то видео било је прекасно. Да не би изазвао трајан заплашеност Дантеса што би могло навести тигра да га нападне, Буљоне је само штапом упозорио Дантеса:

— Не мичи се!

Имајући поверења у свог друга он се укочило као кип и ни главу није померио чак ни када је на својој шапи осетио врео дах тигрових чељусти.

Знао је да ничим не сме уплашити тигра који је изводио своју најуспелију подвалу у животу: сасвим нежно својим огромним чељустима извадио је из шаке дресера комад меса а није ни додирнуо његове прсте. Залог је прогутао зачас и облизујући се пошао на своје место као да се ништа није догодило.

Једна од главних мана дивљих звери, а нарочито лавова је лењост. Један од најлепших с којима је Буљоне радио правно је невероватна лудост да би избегао било какав напор. Кад год га је дресер позивао да вежба тачку коју треба увече да изведе лав се претварао да га не чује. Упљиво би се као да нешто напрегнуто посматра — одгађао је тренутак када ће морати да се покрене. Када би га најзад фијук бича споменуо, лав се враћао из бунила и гледао као да каже:

— Ах, па зар се то мени обраћате?

Гао, тако се звао лењи цар животиња, лукаво је умео да искористи сваку прилику. Док је једног дана са слашћу комада говеђи черек, парче оштре кости зарито му се у шапу. Рана се инфилцирала и Гао је неколико дана лечен. За то време је храмао и сви су га жалели. Али и када је рана сасвим зарасла Гао је наставио да рамље. Кад је си лезио са постоља на коме је седео за време вежбе и у току извођења програма пра-

Публика у циркусима и зоолошким вртovima у дивљим зверима види снагу, суровост али и достојанственост. Иако страхује од њих истовремено им се и диви. Сасвим другу представу о бенгалском тигру, цинновском афричком слону и цару животиња имају дресери и чувари који су свакодневно с њима. Страх се брзо изгуби и мисао о опасности коју оне представљају временом отупи. Звери су претежно незаинтересоване, понекад разигране као мала деца, а често испољавају смисао за шале, подвале и узгусузлуке.

или у њу узео бич, пиштољ или чак огромну зажарену бакљу — ништа није могло да задржи разјарену звер да крене у напад. Да би се спасао дресер је узимао у леву руку било какав предмет, и лав се као омађан заустављао. Сваки чувар или дресер који би заборавио на ово, скупо је плаћао грешку.

Слон свакако више од лаву заслужује да понесе назив цара животиња: достојанство није од сваког мајџер супарника и много јароснији кад се разљути — његова рушничка снага је у тим тренуцима ужасављујућа.

Име слонице Мери остаће крвавим словима записано у историји циркуса. Пре него што је доспела у један немачки циркус, убила је 12 чувара, чистача и укротитељских помоћника. Њен нови дресер, чувар у целој Европи између два рата, покушао је на све начине да вразуми јаросну животињу. Али, она је остала неосетљива чак и према најтрастичнијим покушајима и сви напори дресера да јој наметне свој ауторитет остали су узалудни. Размишљајући шта да ради дресер се сетио

вио је болне гримасе. Приметно је да га публика сажаљева и зато је још више рамао а публика је негодовала што се једна животиња мучи па је његова тачка скинута с програма. Наравно, нико из публике није знао да је Гао рамао само до врата свог кавеза. Чим је крочио на свеже

МИХАИЛ МАТРОСОВ СА СВОЈОМ ЉУБИМЦОМ-ПУМОМ

распростру сламу он се, одједном исцељен, извалио. Некипут ни дресери годинама не могу да одгонетну због чега се њихови питомци баш тако понашају. Стари дресер Босто је причао о једном дивљем лаву који се плашио само једне ствари — штапа у левој руци. Ако би дресер преместио штап у десну руку

механичког миша с којим се играла његова ћерчица. И чуло се догодило. Чим је мајушина играчка почела да се врти око Мериних ногу, она се парализовала од страха, дрхта ла као прут и постала кротка и блага. Од тог дана она се потпуно потчиниола вољи свог господара и више никога није ни убила ни повредила.

Њихови поклони

Веома различитих новогодишњих поклона било је ове године у разним деловима земљине кугле. Осамдесет седмогодишњи Роза Тиези из Козенце, у Италији, која је пре много година изгубила и

последњи зуб из главе, ника су уочи ове Нове године два нова зуба.

Томас Бридсон из Дагласа, на острву Мен, морао је да се одрекне рођенданског и истовремено и новогодишњег поклона којим сам себе редовно дарује. Наиме, стогодишњи Бридсон није се ове године попео на највишу тачку острва, брдо Сн Фел, високу 700 метара, јер га је снежна олуја у томе омела.

Московљанин Алексеј Белоусов поставио је уочи Нове године необичан рекорд: скочио је 272. пут падобраном. Седамдесетогодишњи Белоусов скупља на тај начин податке за књигу о теорији и историји падобранства коју намерава да напише.

ГОСПОДИН МОХТАТА

РАТНИ ПОКЛИЦИ ПРИВУКЛО ЈЕ И ОСТАЛЕ ИНДИЈАНЦЕ

ПОШТО ЈЕ СВАКИ ОТПОР БИО УЗАЛУДАН, ЗАРОБЉЕНИЦИ СУ СЕ ПРЕТУСТИЛИ СУДБИНИ.

ИНДИЈАНЦИ СУ СЕ ПОДЕЛИЛИ. ВЕКИНА ЈЕ ОТИШЛА ПРЕПУШТАЈУЋИ ЗАРОБЉЕНЕ МАГВОЈ ГРУПИ КОЈУ ЈЕ ПРЕДВОДИО МАГВА...

ОН ИХ ЈЕ ОДВЕО ДУБОКО У ШУМУ КАДА СУ ЗАСТАЛИ ДА СЕ ОДМОРЕ...

МАГВА НЕ БИТИ БОГАТО НАГРАЂЕН АКО БУДЕ ВРАТИО МАНРОУ ЊЕГОВЕ КЕРКЕ!

МАГВА НЕ ЖЕЛИ НОВАЦ! ИДИ И КАЖИ ЦРНОКОСОЈ ДА ХОЋУ С ЊОМ ДА РАЗГОВАРАМ!

КОРА ЈЕ ПРИШЛА ИНДИЈАНЦУ.

ШТА МАГВА ЖЕЛИ ДА КАЖЕ МАНРООВОЈ КЕРЦИ?

СТАЛАКТИТНЕ ОРГУЉЕ

носи се у калем — чекић удари о сталактит и одмах се враћа у полазни положај.

Пре но што је поставио „ударни механизам“, Спринккл је морао брижљиво да одабере сталактите јер сви нису били „погодни за музику“. Поред тога, сваки изабрани сталактит морао се „наштимовати“ глачањем.

Свирање на сталактитним оргуљама изводи се са специјалног управљачког пулта. На том пулту налазе се дирке чији бројеви одговарају бројевима којима су обележени сталактити. Међутим, оргуље могу да свирају и аутоматски помоћу специјалне траке од пластичне материје на којој периферне тачкице одговарају нотама изабране мелодије.

Сталактитне оргуље имају неколико клавијатура што омогућава да се постигне невероватни звучни ефект — од величанствене снаге многогласног хора до најтишег звука флауте.

Оргуље у пећини Луреј још нису потпуно завршене. Спринккл се бави њиховом изградњом и усавршавањем само у свом слободном времену. Али, већ сада сталактитне оргуље заузимају површину од једног хектара и имају три октаве. А то је, у ствари, само један тридесети део могућности овог заиста јединственог музичког инструмента.

Обратите пажњу на приложени снимак. На први поглед учиниће вам се да на њему видите обичну карсну пећину. У ствари то је... музички инструмент највећи и најнеобичнији у читавом свету.

Једном је амерички инжењер Леланд Спринккл посетио чувене сталактитне пећине Луреј у америчкој савезној држави Вирџинији. У једној од пећина, која се простире на 75 метара дубине, водич кроз пећине случајно је ударио по једном огромном сталактиту што висе с таванице. Разлегао се дубок, дрхтав звук који подсећа на

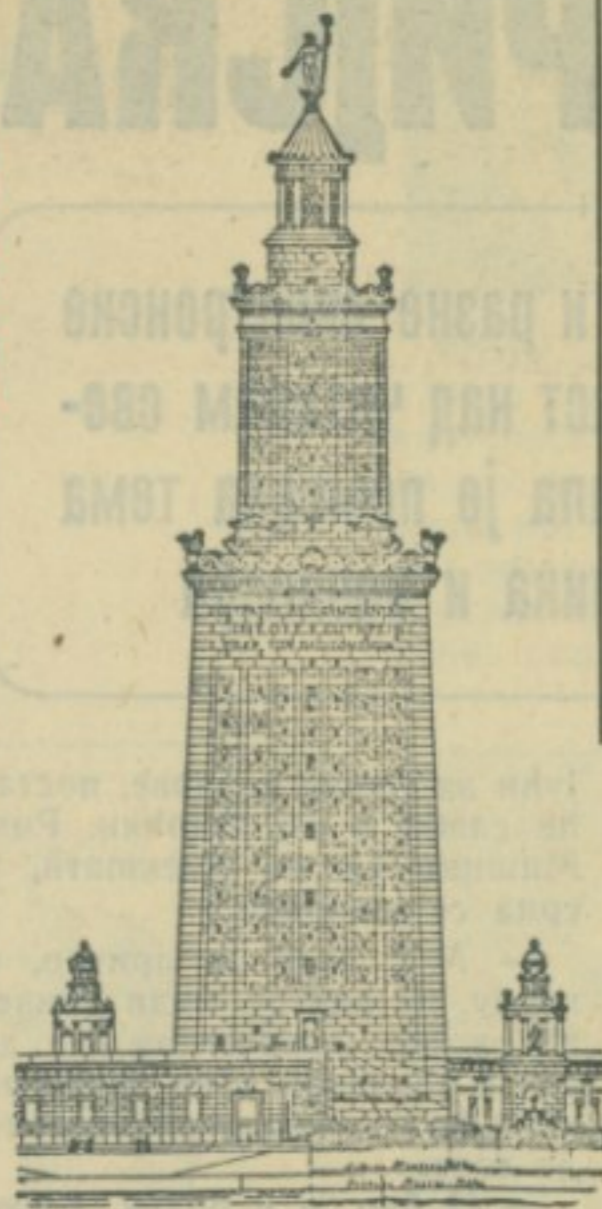
звук оргуља. Кроз главу инжењера Спринккла, одличног музичара-аматера, синула је мисао: зар се ова особина сталактита не би могла искористити у музици?

Тако се родила идеја о „сталактитним оргуљама“.

Овај назив није баш сасвим тачан. Јер, обичне оргуље су дувачки инструмент, а сталактитне су засноване на сасвим другом принципу — ударном. Чекићи који ударају по „киповима“ имају облик металних полуца с гуменим наставцима при врху и стављају се у покрет помоћу индуктивних калемова. Кратки импулс постојане електричне струје пре-

НА ТЕМЕЉИМА СВЕТИОНИКА ПОДИГНУТА ПАЛАТА

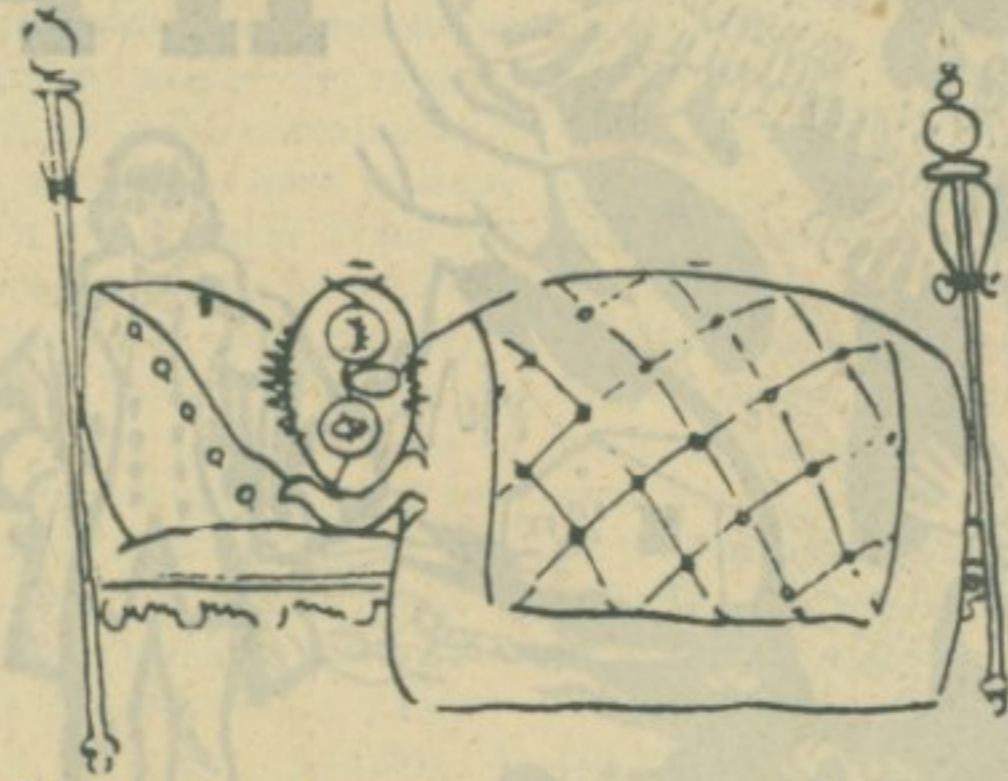
Верује се да је темељ ове султанове палате у Александрији основица некадашњег чувеног светионика Фарос који се убраја међу седам светских чуда. За сада је још необјашњиво како је срушен око 700. године пре наше ере. Прича се да је светлост са овог светионика допирала на готово сто километара далеко.

НОВИ ТИП РАДАРА

Пошто из дана у дан све већи број авиона лети, енглеска фирма Маркони је произвела нови тип радара који омогућава да се на екрану групишу сви авиони у лету са једног аеродрома. Са задивљујућом прецизношћу сви се постављају одмах на електронску карту. Овакав радар је приказан на митингу у Фарбороу.

Треба сањати

Занимљиво је да су се особе које би будили одмах чим би почеле да сањају, читав следећи дан осећале уморне и неиспаване мада су укупно спавале осам, па и десет часова. Међутим, ако би уснула особа будила онолико пута у току ноћи колико се пута она налазила у периодима између снова и сањања, таквих последица није било.

Према томе, Клејтман и његов асистент су утврдили да човек не само да треба да спава, већ и да обавезно сања.

ТЕЛЕ-ФОТОГРАФИЈА У БОЈИ

Советским научницима пошло је за руком да телеграфским путем пренесу на даљину фотографију у боји. Према извештају објављеном у листу „Известаја“ фотографија у боји пројектује се помоћу нарочитог система огледала која, као нека врста призме, боје на слици претварају у три светлосна зрака. Сваки од тих зракова прима по једна на светлост осетљива ћелија која ту светлост претвара у електрицитет.

„Сан без снова готово је исто толико велико зло као и несаница“ — изјавио је недавно један амерички научник на конгресу лекара-психијатара. Како је он дошао до овог закључка?

Доктор Клејтман и његов асистент проучавали су покрете очне јабучице својих пацијената за време спавања. Нарочити апарат регистровао је и најмање покрете очне јабучице чак и испод спуштених капака. Благодарем тиме експериментатори су открили да се код заспалог човека очне јабучице крећу неколико пута у току ноћи. Сваки тај период

кретања траје отприлике десет до двадесет минута.

Клејтман је претпоставио да сваки тај период кретања одговара периоду сањања. И стварно, човек пробуден у тренутку када су му се очне јабучице налазиле у фази кретања, потврђивао је да је у то време сањао.

Ретке су особе које уопште не сањају или ретко сањају. Већина људи сања сваку ноћ. Опити су показали да уснула особа у почетку тоне у дубок сан — најдубљи у току читаве ноћи. После једног часа или нешто касније појављују се први снови који се прекидима трају до јутра.

WALT DISNEY'S

ВЕЛИКИ РИБА

РЕНЕ СЕ ЗАПОСЛИО НА ЈЕДНОМ ИМАЊУ КОЈЕ СЕ ГРАНИЧИЛО С ХЕГИНОВИМ... ЧУЈ МЕ, МАЈКУОО...

НЕ СМЕШ ДА СЕ ПОДАКОМИШ НА ХЕГИНОВУ ТРАВУ...

РИФА БИ МОГАО ДА НАС ЧУЈЕ

ПОСЛЕ РЕНЕОВОГ ОДЛАСКА, НА ХЕГИНОВОМ ИМАЊУ ЗАВЛАДАЛА ЈЕ УЧИМЛОСТ...

РИФО, КАД БИ ОДАМО... МОЛИ

ВЕЛИКИ РИФА

ЈЕДНОГ ДАНА ХЕГИН ЈЕ НА ПРЕЧАЦ ДОНЕО ОДЛУКУ...

ДА, ТАЧНО, ШИМЕ! ШАЉЕМ И РИФУ И МОЛИ У МОНТРЕАЛ ПРОДАЈ ИХ УМЕСТО МЕНЕ...

И СЛУШАЈ, ШИМЕ! КРОЗ НЕКОЛИКО СЕДМИЦА МОЛИ ЋЕ ДОБИТИ МЛАДЕ! ЗАДРЖИ ЈЕДНО, А ОСТАЛЕ ПРОДАЈ!

НЕКОЛИКО ДАНА КАСНИЈЕ ЈЕДАН ТВРДОГЛАВИ СЕВЕРНИ ДЕЛЕН, ЗАУСТАВИО ЈЕ СИТАВУ КОМПОЗИЦИЈУ

КАКВА ГАУПА СИТАВУ-ЦИЗА!

НАДЗОРНИК ТЕРЕТНИХ ВАГОНА ИЗИШАО ЈЕ ДА ВИДИ ШТА СЕ ДОГАЂА

ОХ! ЗАР ОПЕТИ!

ПУШТЕНИ ИЗ КАВЕЗА ДА БИ РУЧИЛИ, РИФА И МОЛИ НАМИРИСАЛИ СУ СЛОБОДУ...

И, РАЗУМЉИВО, ДВА ПСА ПОДАШЛА СУ СВОЗ ПРИРОДНИ НАГОН...

ЈЕДАН ДАЛМАТИНСКИ ПРОСВЕТИТЕЉ

Мала књига Ивана Ловрића, лекара из Сиња, написана у 18. веку представља драгоцен извор за проучавање фолклора у Далмацији, а нарочито у Цетинској крајини

љују народ и то не само усмено, него и кроз штампане књиге. Један од њих, фра Лука Владимировић, штампао је књигу „Ликарије припрости-те“. Иако је „вршио све најчасније службе у зnanостима што се обичавају давати фра-трима“, он верује у чарае и вештице и эле духове, и у својој књизи има „посебних и прекрасних празноверних лекова против њих“. — „Нисам могао прочитати до краја ту његову огавну књигу“ — каже Ловрић.

Због свог незнања, Морлаци служе као нишан онима који се њим знају користити

стао уточиште лопова. У плодној долини станују калуђери сами, „имајући унаоколо доста земље која би могла бити јако добро употребљена као помоћ неким сиромашним морлачким породицама које је немају“.

У Цетинској крајини има доста земље, али мочварне. Требао би је исушити и учинити је плодном, дати је на-роду и научити га напредној земљорадњи. Противи се томе да се Морлаци претворе у колоне — кметове, да од слободних људи постану робови земљишних господара. У Ловрићево време далматински феудалци су управо то хтели а говорили да се једино тако Морлаци могу навићи на земљорадњу и да је то „спасоносан“ начин да се на-терају на рад.

У том би се случају, каже Ловрић, могло питати: а ко ће нагнати господаре земље да потакну колоне на рад. Вероватније је да ће земља процвати и унапредова-ти у рукама оних који су за њу привезани власништвом и сигурношћу својих посела, него у рукама оних који су навикли обрађивати туђу земљу, за коју немају никакве привржености“.

Према „госпоштину“, као и према алапливом и назадном свештенству, Ловрић је заузео подједнако оштар и у-поран став. У томе није био усамљен. Његов савременик, Хрват Адам Тадија Благоје-вић, славонски писац, о чи-јим су идејама књижевни и-сторичари нерадо или тенден-циозно говорили — писао је у свом „Пјеснику путнику“ (1771) — „Кад је липо, њему радити морам (тј. властели-ну), како да због њега жи-вити морам. Они не мисле да сам ја слободан. И не питају каква ми је плата: шест дана брајма у недељу, од тога су два моја, а четири њихова. Моја су два добра, али она четири зла су за мене, а ко-

рисна господи. Да би је му-ња ожегла!“

Ловрићеве „Белешке“, како изгледа, штампане су у ма-ло примерака. Данас је та књига врло ретка, а биће да је и уништана. Уз „Белешке“ штампао је и „Живот Станислава Сочинице“, чувеног хајдука оног времена, о коме пе-ва и народна песма. Он му је лично казивао о себи — „и то по истини, с мање претерива-ња од оних који о великим стварима још веће ствари при поведāju“.

Богат је и драгоцен извор Ловрићево дело за проучава-ње фолклора народа Далма-ције, нарочито Цетинске кра-јине. У описивању народних обичаја бољи је зналац и не-посреднији и вернији тумач од Фортиса. Његово дело по-стало је убрзо познато и уз Фортисов „Пут по Далмаци-ји“ постало „основни прируч-ник“ за познавање живота и обичаја „егзотичних“ Мор-лака.

Грофица Урсини-Розенберг за свој роман „Морлаци“ (1790) добрим делом се кори-стила материјалом из Ловри-ћевих „Белешака“. Са „Мор-лацима“ отпочиње читав низ дела романтизоване садржине из „морлачког живота“. Уме-ћу се мистификације наших народних песама, фаталне лич-ности, а многе носе црте хај-дука Сочинице који је пред крај хајдуковања постао ло-јални харамбаша аустријских граничарских пандура.

„Живот Станислава Сочини-це“ преведен је већ 1777. го-дине на француски језик и штампан у Берну, као нове-ла. Један одломак из „Жи-вота“ објављен је 1857. го-дине у српском часопису „Сед-мица“ с напоменом да је пре-веден са италијанског, но би-ће пре с француског, а 1877, у „Веснику Европе“ објавио га је у целости у руском пре-воду А. Н. Пилин...

НЕИСТОРИЈСКА ПРИЧА

Могућност да работи и разне електронске машине преузму власт над читавим све-том и људима постала је помодна тема многих књижевника и новинара

не више добровољно. Сам ћеш видети, ако поживиш, како ће људи постати не господари, већ робови.

— Кроз многа поколења племе ће проклињати твоје име... Али, не! Јер ти ћаш сад убити свог бескорисног и о-пасног коња! И доста брбља-ња. Ватра већ гори, а племе очекује месо.

— Ти си велик не само сна-гом већ и мудрошћу, воћо! — и врач се одушевљено загле-да у његово мрачно лице.

Рик се хутке одмаче од ва-тре и приђе колиби крај ко-

је је био привезан први гото-во већ сасвим припитомљени коњ. Воћ и врач гледали су како он лагано извлачи иза појаса камену секиру и пр-стом проверава оштрину се-чива.

... Воћ се ударао длановима по бради гасећи златне звезди-це од искри које су као во-доскок сунуле из запаљеног грања. Камена секира, бачена вештом руком, треснула је по сред огња. А младих на коњу довикивао је онима који су се-дели око ватре:

— Некористан коњ? За не-кога је користан! Да сада по-бегнем од вас. А касније ће-мо видети.

Тутањ копита замирао је у даљини. Страшним ударом о камен воћ је у наступу гнева сломио свој штап. Врач је ле-жао на земљи, заривши лице у дланове. Његове усне су шапутале:

— Племе је осуђено на про-паст...

— Коњи нису ни за шта по-десни? Па они могу све да раде. Они ће уместо нас да вуку ралицу и носе терете. Се дећи на њима гонићемо брзо-ноге антилопе. Наше жене ме-љу зрнелу између два каме-на. Коњска копита замениће и руке и камење. У биткама коњи ће копитама ударати не пријатеља и својим страшним зубима грести њихова грла. Њима је доступна чак и в-метност. Ја сам научио свога коња да игра, часна реч. Хо-ћете да вам покажем? За чо-вечанство наступају срећна

— Мој деда је причао, о врачу, да кад су људи приве-ли својим огњиштима пса да их је тадашњи врач уверавао како ће мушкарци заборавити да лове.

— И био је у праву, дрски младиху! Раније је ловац ни-ско, ниско спуштао нос према зверињем трагу. Сада га ди-же у вис! А и како би дру-чије кад пси имају бољи њух. А шта ћемо да радимо ако сви пси поцркају или побег-ну? Ох, наши ловци не би са-ми ни зеца уловили! Ако те воћ сад не спречи, твоји ун-ци ће чак заборавити да хо-дају — коњи ће то обављати уместо њих.

— Да, то је страшно — про-шапута Рик.

— Али то ипак није најстра-шније — важно проговори воћ. — Ја сам воћ због тога што у племену нема јачег чо-века од мене. И вучји чопор предводи најјачи. Пса, чак и најјачег, удавићу једном ру-ком. А коњ ударцем копита разбиће главу чак и најјачем човеку. Зуби су му већи него у тигра. Ако људи и коњи буду живели заједно, постаће господари они који су јачи. Данас Рик носи траву своом ко-њу. Кроз двадесет пролећа то ће радити сви мушкарци, и то

— То је баш и страшно! — крикну врач. — Људи, не зна-

времена. Коњи ће преузети све тешке послове. Човек ће само наређивати и радити оно што коњи не могу: цртаће по зидовима пећина, измишљати стихове. Једном речју, ства-раће!

— То је баш и страшно! — крикну врач. — Људи, не зна-

чин, а да би се одржали у незнању, у сујеверју и пред-расудама, цокулаши (тако на-зива Ловрић католичке фра-тре), и калуђери, изграђују читав један религиозни си-стем који треба да утврди власт над њима. А у ствари, „све знање калуђера састоји се у томе да деру побожни свет“. И цокулаши и калуђе-ри злоупотребљавају незнање својих верника и прете им а-натемом. „Знати читати и пи-сати и нешто аритметике — то је читава наука, а ко учи више, сматрају га јеретиком... Њихова пак зnanост састоји се у преписивању и ма-њусобном филозофском бати-њању, које се побожно обав-ља у мраку“.

У низу примера показује на који начин црковњаци заглвп-

— „јер њихови сународници, који би их могли одбранити не брину се за несрећу тога бојажљивог народа“. Чинов-ници их уцењују казнама и глобама; радосно дочекују њи хове преступе који такође из-виру из незнања и предрасу-да, прогоне их и терају да се одмећу.

О црквеним празницима Ло-врић има исто мишљење као и један од његових савреме-ника, Србин Јован Мушкати-ровић, који је у својој књизи „Размишљања о празни-цима“ (1786) доказивао штет-ност великог броја празника у српском народу.

Имеђу осталог, Ловрић предлаже, да се подели нај-сиромашнијим морлачким по-родицама земља манастира Драговића који је и онако по-

Лов је био несрећан — рече воћ. — А племену је потребно месо. Ду-го сам трпео твоју самовољу, Рик, али сад је доста. Коњ мора бити убијен а његово месо подељено ловцима.

Младић гордо подиже главу. — Ти то нећеш учинити! Коњ ме већ слуша.

— Можда због тога храмш-вам да чекам док себи не сло миш врат, као твој брат. Врач је сагласан са мном.

Воћ погледа према старцу који је напетом пажњом пра-тио разговор. Овај важно климну главом.

— О, најсилнији међу си-љнима, дозволи да објасним твоје мисли овом неразумном младиху.

— Само брже. Еј, жено, рас-пали ватру, ускоро ћемо има-ти меса! — и воћ равнодушна лица седе на пањ пред коли-бом.

— Реци, Рик, — поче врач — зашто ниси убио тог коња већ си га довео у село?

— Ти никад ниси јурио бр-же од ветра, старче! Ти не знаш шта је то — осећати са-мог себе хиљаду пута бржим, јачим, слободнијим.

— Али зато ја не знам ни за болове од удараца копита, ја нисам падао с коњских леђа на камење.

— Мушкарца не треба пла-шити — умеша се воћ — јер није ствар у опасности. Коњи просто нису ни за шта поде-сни.

Рик се готово загрцнуо од узбуђења:

Иван Ловрић, лекар у Сињу у Далмацији, в-мро је у 23. години (1777). Годину дана пре то-га у Венецији је на италијан-ском језику штампао књигу „Белешке о књизи „Пут по Далмацији“ опата Алберта Фортиса.“

Фортисово дело, објављено 1774, знаменито је за нас јер је у њему поред осталог, штампан први пут текст сла-вне „Хасан-агинице“, једне од наших најлепших народних песама. Као припадник напредних идеја свог века, оних ис-тих које је заступао у својим делима и Доситеј Обрадовић, Ловрић је желео да уз чувено Фортисово дело дода и своја запажања о животу на-шег народа у селима Се-верне Далмације. Због својих погледа био је нападач, чак и после смрти.

У својим „Белешкама“ ча италијанском Ловрић даје нај пре географски опис Цетин-ске крајине, осврћући се на из-весне Фортисове наводе. О-пис није сув, има много де-таља и где год му се пружи прилика везује их за савре-мени живот свога народа. По патриотском духу који из-књиге избија, кар и по са-мој грађи, дело припада ју-жнословенској књижевности и јужнословенској култури.

Ловрић с поносом истиче да припада народу Морлака —

назив за један део нашег на-рода у далматинском примор-ју — и кроз њега читавом словенству. Морлаке не дели по вери: „Наши су Грци (тј. православни) исте народности као и Морлаци латинског об-реда“. Њихов језик је сло-венски, а Морлаци су „међу толиким народима, сачували нешто од старе чистоте, више од свих осталих, изузев Мос-кова“. Они су део општег сло-венског племена и веже их крвно сродство са Москви-ма, из чије су отаџбине у дав-нини сишли у данашње обла-сти. Морлаци нису нека из-двојена скупина словенског народа на Балкану, већ само један његов део.

Италијански критичари су нападали Ловрића што је пи-сао: „Данашњи се нао-бразованији Далматинци не удостојавају употребљавати свој таленат за родно пени-штво, а неки од страха да не буду сматрани варварима, го-воре чак и то, да не знају ни језика (мислећи будаласто да је то дика)... Чак се сти-де и свог словенског прези-мена и потајљанчују га“. Ти-ме је он сам одредио свој на-ционални став.

Добар део Ловрићеве књиге приказује обичаје Морла-ка, Хрвата и Срба Цетинске крајине, који живе у бесплут-ним планинама. Наивни и не-уки они природне појаве ту-маче на најфантастичнији на-

Како овај проблем решава буба-тобција?

Судећи по свему у телу ове бубе производи се не-ка материја која спречава разлагање пероксида. Ка-ква је то материја — за сада је још тајна.

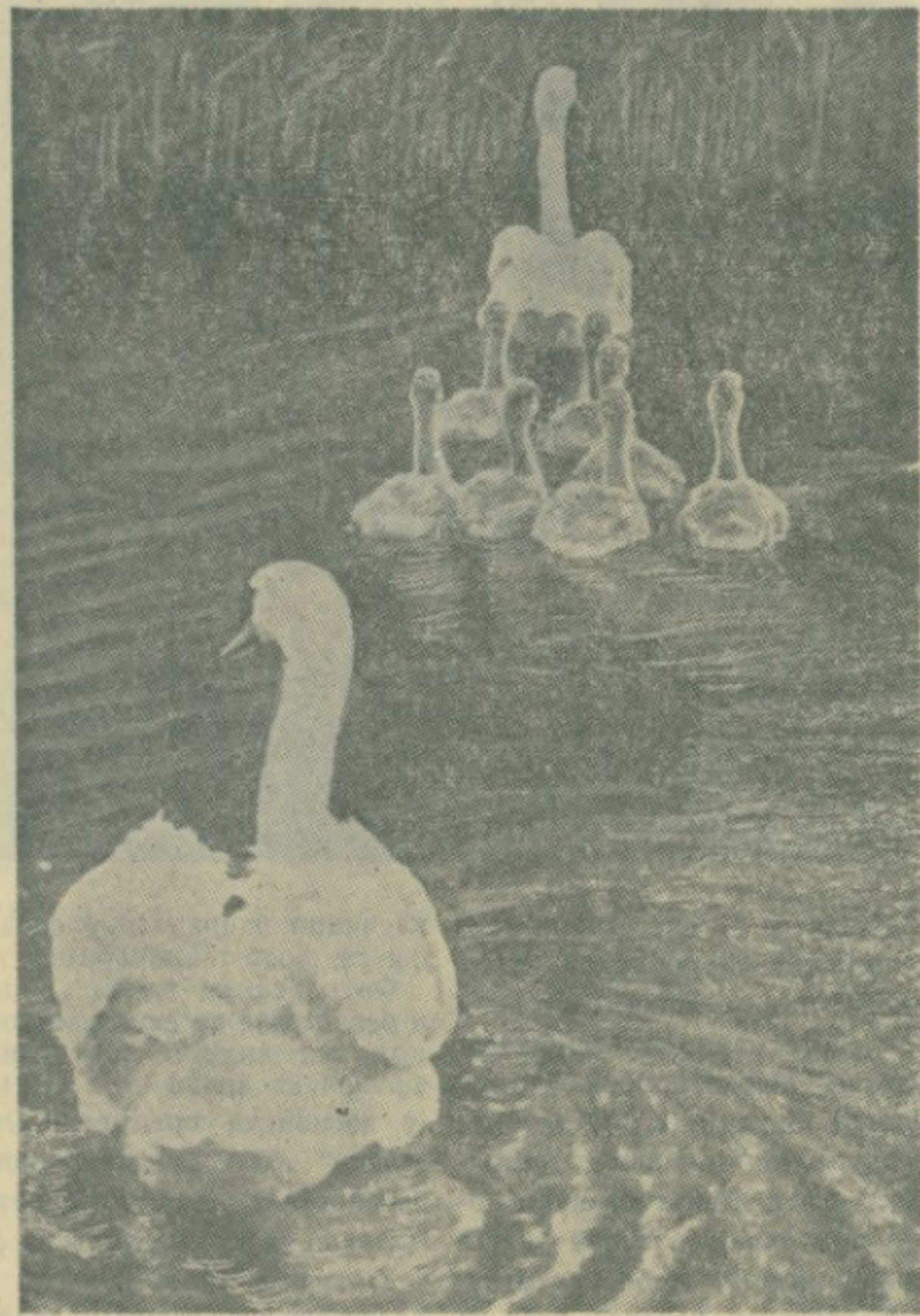
Буба-тобција није једини инсект који за истражива-ње представља загонетку. На пример, ни до данас на-ука није открила тајну па-уковог кретања. Питање зашто и како паук хода може изгледати чудно. А-ли, треба знати да паук на-ногама нема ни мишића ни мишићних влакана. Како их онда покреће? Тек не-давно откривено је да он то чини помоћу својеврне

хидрауличне пумпе која оштро повећава или сма-њује притисак крви у тки-ву ногу. На који начин па-ук регулише притисак кр-ви у свом организму — још је загонетка.

»ПОРОДИЦЕ« ЖИВОТИЊА

Породични живот својствен је само човеку. Али зато што нас животиње често подсећају на људе, склони смо да мислимо како је и њихов живот прожет љубављу за заједницу. У мужјацима и женкама гледамо „родитеље“ у младунцима „децу“, и задовољни смо кад видимо бригу „оца“ и „мајке“ за своје потомство.

Конвој пернате породице, младих лабудова, предводи женка а штити га мужјак.

Пошто у птичјем царству нема цуцле, грмуша кљуном уноси храну у грло својих птића.

Први „хораци“ птића пре полетања.

Све до 4. века пре наше ере најчешће употребљаван материјал за писање писама био је папирус. Египћани су га извозили у Малу Азију, Грчку, на Апенинско полуострво и многе друге државе античког света. Ипак, папирусни документи углавном се проналазе у Египту и у Херкулануму. У Египту су се сачували захваљујући сувој клими и пустињском песку, а у Херкулануму — слоју стврднуте лаве, дебелом 15 метара, који је покрио град.

Већ готово 70 година у Египту се врше систематска археолошка копања и свака година доноси све нове и нове папирусе. Околности под којима су неки од тих папируса нађени толико су необичне да често превазилазе најфантастичнију измишљотину.

При самом крају 19. века енглески археолози Гренфен и Хент, тражећи папирусе, раскопавали су могиле у близини Арсиније, древног Крокодилопоља (града крокодила). Ископавања нису била „срећна“: папируса није било. Један радник случајно је наишао у песку на мумију крокодила и из досаде је исекао на комаде. Тек тада је приметно да је крокодил био увијен у дугачке исписане траке папируса. Поред тога, глава и трбух мумије били су напуњени гужвама папируса. Сви су се тада бацили на тражење крокодила у песку и за неколико седмица биле су ископане хиљаде мумија. У једној могили лежало је по пет до десет крокодила с младунцима, а такође лутке у облику крокодила. Папируси којима су, да би се сачували, мумије крокодила биле просто набијене, показали су се као важни документи који су научницима открили многе значајне податке о унутрашњој историји Египта.

Откуд ово необично гробље?

Древногрчки географ Страбон прича како је, путујући по Египту, посетио Крокодилопољ где је заједно с једним пријатељем кренуо на језеро светих крокодила. Понели су са собом погачу, велики комад печења и доста слатког вина. На обали је лежао крокодил. Изашао је свештеник, отворио животињини чељуст и сручио у њу донесену храну. Пождеравши је, крокодил је склизнуо у језеро и отпливао на другу обалу где га је такође чекао доручак. Стари писци кажу да су се Египћани старали о светим крокодилима и да су, пошто би угинули, балсамовали њихова тела.

„Г. шаље поздрав свом најмилијем.“

Озбиљно говорећи, требало је да ми и без овог мог писма пошаљеш 20 драхми ко

ЧОВЕЧАНСКИ ДОКУМЕНТИ

На месту где је некад био древно град Крокодилопољ, нађени су многобројни папируси који нам пружају разне податке о животу старих Египћана

лон послао — махуне! Надулим смо се од њих. Једном речју, пошаљи по мене, молим те. Ако не пошаљеш, нећу јести, нећу пити. Ето! Желим тебе поздравити...“

У оригиналу писма размаженог дечака има 20 грешака.

У древним папирусима налази се много и трагичних и смешних ствари. Ту је и покајничко писмо неког блаудног сина и писмо војника мајци с молбом да му пошаље новац и ствари, цене разних производа и школски задаци с пуно граматичких грешака, жалба на „лопова-свештеника“ који носи одећу од кокрети и дугачку косу. Садржина докумената веома је разнолика али сваки прочитани папирус, који износи чак и најзначајније појединости из живота каквог малог египатског села и градића, обогаћује нас новим подацима. Не називају узалуд папирусе: човечанским документима.

је си ми дужан. А ти си читаво ово време чекао не плативши ми ни гроша. Због тога доносиоцу овог писма одмах предај новац и избави ме из безизлазног положаја у коме се налазим. Учини то неизоставно, не дозволи да дође до тога да ја лично будем принуђен да ти дођем и тражим тај новац. Видео сам те недавно у П. и хтео сам да се поразговарам с тобом, али ти се ниси зауставио; очигледно, савест ти је била нечиста.“

У коме stoleћу и у ком делу света је написао ово писмо? Није баш лако погодити.

Написано је у Египту пре око 2.000 година.

Занимљиво је погледати и једно друго писмо које је грчки малишан Феон написао свом оцу. Писмо је старо 1700 година, али ко може рећи да га није написао и неки размажени дечак нашег времена?

„Феон шаље поздрав свом оцу Феону!“

Баш си лепо направио: ниси ме повео са собом у град. А ако не будеш хтео повести ни у Александрију нећу ти написати писмо, нећу говорити с тобом и нећу ти пожелети здравља. Ако већ дођеш у Александрију, нећу ти примити руку и нећу се с тобом поздравити. Да, ако ме не узмеш са собом, тако ће бити. И моја мама је казала Архелају „Полудећу од њега! Води га!“ Баш си лепо направио: велики си ми пок-

СТАЗОМ НАУКЕ...

Према најновијој методи која се примењује у СССР дрвене се још непосечено, у шуми, може осушити, обојити, очврснути и учинити отпорним према ватри, савитљивим толико да се може направити лук.

Приликом сушења по методу П. С. Захарова, совјетског научника, дрвене изгуби готово половину своје тежине али при том не пуца. За сушење на овај начин потребна су само три до четири летња месеца а досад је требало читаво година.

Ово се постиже на прилично једноставан начин: исече се прстен коре са доњег дела стабла и дуж овог појаса се

избуше рупе да би се зауставило примање воде из коре. Ту се убаце металне цевчице у које улазе, из кесе обештене на дрвету, хемијски раствори чија је главна супстанца за сушење: натријум флуорид растворен у води.

Друге хемикалије дају специјална својства дрвету. Натријум динитрофенолат врши препарирање дрвета, антипирин га чини отпорним према ватри. Силицијумове соли га тако очврсну да се не може ни цепати ни тестерисати.

Сирћетна киселина даје наранџасту боју букви и брези. Дицијанодиазид и уреа чине брезу тако савитљивом да после дугих покушаја може круном да додирне свој корен.

Градови на Антарктику?

Први нуклеарни реактор није стављан на Антарктику, у америчкој бази Мак Мурдо, ускоро ће почети са радом. Снабдевање топлотом од 1.500 киловата и електрицитетом научне станице Антарктика.

Амерички научници желе да помоћу нуклеарне енергије постепено на Антарктику створе услове за насељавање људи а не само за неколико истраживачких екипа, које ће се мучити под тешким условима. Они чак тврде да ће још пре краја овог века такви градови бити подигнути на Антарктику — јер постоје, како се надају, и три главна услова за то: биће откривени минерали и гасови у врло великим количинама; затим због свог положаја и климе,

Антарктик може да постане цинковски фриџидер, магацин за смештај резервне хране; и најзад, а то је можда и најважније, он је једино место где се појасеви радијације Ван Алена прекидају. Познато је да ови појасеви који окружују Земљу, представљају смртну опасност за будуће астронауте. Може се чак рећи да је Јужни пол једина интернационална и демилитаризована зона на земљи.

Тако ће се, у будућности, на Антарктику подизати, поред аеродрома који ће служити за интерконтиненталне везе, и космодроми на којима ће се искрцавати наша деца при повратку са суседних планета.

Мужјак морске ласте уловио је рибу и донео је женки да је нахрани, јер она не напушта насад у песку док се млади не излегу.

ЈАДНИЦИ

ПО РОМАНУ
ВИКТОРА ИГОА

ДА НЕ БИ МО-
РАО ДА СТАВИ
СВОЈ ПОТПИС,
ЖАН ВАЛЖАН СЕ
ИЗГОВОРИО РА-
ЊЕНОМ РУКОМ.
УМЕСТО НЕГА
УЧИНИО ЈЕ ТО
СТАРИ
ЖИЛНОРМАН

ЗНАШ ЛИ
ГДЕ ЈЕ
ГОСПОДИН
ФОШЛЕВАН?

РЕКАО ЈЕ ДА ГА БОЛИ
РУКА И ДА НЕ МОЖЕ ДА ОД-
ТАНЕ НА ВЕЧЕРИ ДОКИ
ЋЕ СУТРА!

УВЕЧЕ, ЗА
ВРЕМЕ СВАДБЕНЕ ГОЗБЕ ...

НЕ ГОВОРЕЊИ НИКОМЕ НИШТА, ЖАН
ВАЛЖАН СЕ ВРАТИО У СВОЈ ОПУСТЕЛИ
СТАН

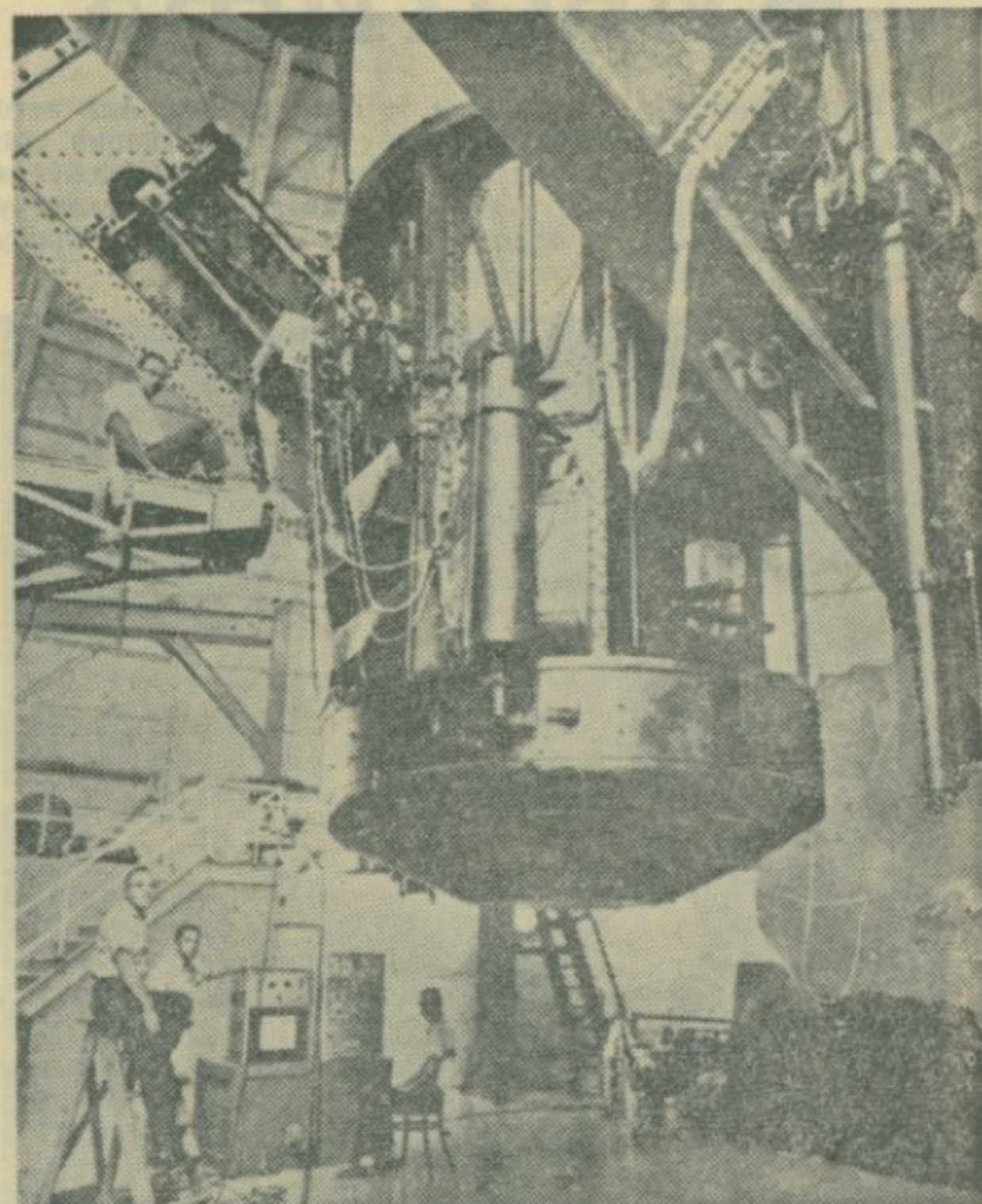
ТО ЈЕ, ДАКЛЕ, ИСТИНА!
САДА СЕ ЗОВЕМ МАРИЈУС!

ТО СУ ЊЕНЕ ХАРИНИЦЕ...
ОД ПРЕ ДЕСЕТ ГОДИНА... НАС
ДВОЈЕ СМО ИШЛИ КРОЗ
ШУМУ... ДРЖАЛА МЕ ЈЕ ЗА
РУКУ... НИЈЕ НИКОГ
ИМАЛА НА СВЕТО
СЕМ МЕНЕ!

»АТЛАС ВАСИОНЕ«

Када су се пре четири века научници направили у сарад- истраживачи спремали на да њи са фото-техничарима. леки пут у Нови свет, они Фотографска плоча „види“ су своју маршруту проучава- и региструје не само светлост али на Меркаторовом атласу, коју ми видимо већ и ин- првој књизи у којој су биле фрацрвене зраке које емигу- сакупљене ондашње помор- ју васионски предмети. Ове ске карте. Данас се људи ко- „слике“ неба отварају нове тишу помоћу небеских атласа, перспективе за астронауте. Недавно је једна екипа из оп серваторије Монт Вилсон у Калифорнији, помоћу телес- „Путних карата“ неба, на чињених према подацима до- скопа од 2,5 м ухватила инфра- бијеним преко телескопа и ва црвена зрачења емитована са сионских бродова. Зато су их непознатих звезда.

ПО ВАВИЛОНСКОМ ВРЕМЕНУ

Приликом раскопавања дре- внога Вавилон археолози су је израчунао у којој су се пронашли мноштво глинених таблица са описом догађаја тачки неба налазили Марс, који су се збили у Вавилон- Сатурн и Јупитер сваких де- ском царству. Али, које је сет дана у периоду од 601. године пре наше ере до 1. године наше ере. Меркур и Венера брже мењају свој по- ложај у тексту се често не ложај на небеском своду и наводи. Међутим, у глиненим „књ- за њих је овај научник на- гама“ се налази на податак чињино петодневне таблице. о положају планете у време Све положаје планета Такер- овог или оног догађаја. Све ман је записао према стању атеници и астролози припи- чивали су планетама велики утицај на збивања на Земљи. Сада, упоређивањем дре- вних текстова са Такерман- овим астрономским таблицама је да искористи „саопштења“ могућно је датирати многе вавилонских астролога. Помоћу електронске машине он тачношћу до неколико дана.

БОРБА ПРОТИВ САМЕ СЕБЕ

Противречности које је у себи носила „Леди Деј“, Госпођа дана, како су називали Били Холидеј, можда су највише утицале да она стекне највећи број обожавалаца и међу они ма који су је познавали као и међу онима који су је само слушали. Са једанаест година морала је да напусти школу и да се запосли да би њени родитељи имали довољно новца за храну и станарину. У петнаестој години почела је да пева у Харлему код Церија Престопа. Већ са осамнаест година постала је позната певачица у ноћним нон-стоп локалима где су јој слушаоци били углавном богати беспосличари.

Била је веома талентована па ју је запазио велика звезда цеза Арти Шо. Видео је да она није обична певачица, једна од многих, и примио је да пева с његовим оркестром. Тако је Били Холидеј и постала највећа звезда цеза и синкопираног певања. Са мо њено име је пунило све дворане где се појављивала. Али, живот је оставио и

свој печат на овој даровитој жени. Леди Деј није могла да се ослободи последица које је на њу оставила њена ра-

нија беда. Стално је имала утисак да сви они који је тако бучно поздрављају не долазе само да је слушају већ

да виде како ће једног дана крахирати.

— Сви они — говорила је Били — долазе да виде како ћу се обрукати. Сви чекају тај тренутак. Али нека чекају! Неће га дочекати. Ја се нећу обрукати. Нећу!

Та непрестана борба против негег имажинарног није могла трајати вечно — довела је Били Холидеј до стварног пораза. Њени пријатељи су често имали прилике да је чују како каже:

— Уморна сам од борбе, читавог живота се борим. Не могу више!

И зато се нису много зачудили када је 1947. „Леди Деј“ била ухапшена. Амерички закон је строго кажњавао оне који уживају наркотику а она се одала томе да би до била снаге да се бори. Бацили су је у хелију и оставили је саму.

Њени слушаоци је нису за боравили. Остале су им њене плоче које је снимала и које су их подсећале на њу:

тала исцрпљена и несигурна у себе, без ослоња који је докле налазила у опијуму. Остала је сама са собом. Али је наставила да пева. Брод веј је био њен. Хиљаде њених обожавалаца се окупило да јој прве вечери пожеље добродошлицу и да је чују. Певала је, али никад није била сигурна како је публика прима — да ли као добру певачицу или као бившег робијаша или само као лепу жену. А уз то је стално имала пред очима цигарету напуњену дрогом. Борила се али је победила.

ЗА НЕРВЕ...

Две полутке обичне пинг-понг лоптице постављене преко очију и зазивају осећај неке пријатне магле која убрзо својом чудесном копреном смирује читаву човекову душу. У ствари то је — према речима једне асистенткиње за психологију са универзитета

у Мичигену — изврсно а безазлено средство за „олабављивање нерва“ када су живци пренапрегнута. За овај необичан рецепт заинтересовали су се и лекари па се у више клиника у САД врше експериментисања са пинг-понг лоптицама.

ПОСТЕЉА КРОЗ ВЕКОВЕ

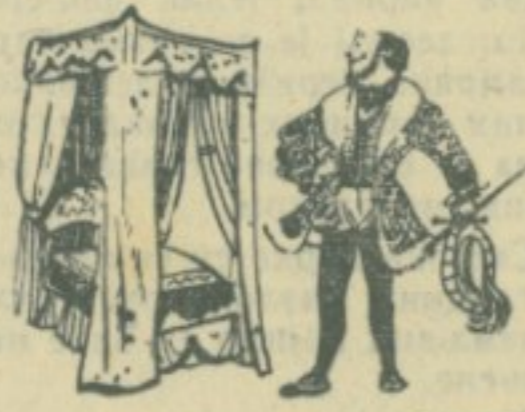
Постеља је део намештаја који се у сваком стану највише премешта, тражи му се бољи положај, удешава и о коме се највише прича. Зашто? Зато што просечан човек проводи 125 дана у години у лежећем положају, у постељи — односно равно трећину живота а неко још и више.

Пре доста времена над постељама су се издизала „неба“, „таванице“, кревети и дивани често су личили на кавезе или на тврђаве. Ограђивани су тешким тамним завесама протканим златом или брукатом, ређе свиленим. Тешке тканине су представљале сигурну заштитну преграду против многих бура.

Постеља је некад била и читава институција: из ње је Луј XVI делио правду, а са горњег спрата своје високе постеље краљица Елизабета је издизала заповести за целу империју. Луј XIV је имао 413 постеља и свако вече их мењао као што се мењају ципеле. А Ричард III са собом је на пут увек вукао и свој кревет.

Све до 16. века отменили домаћини су примали госте у одаји, где им је постеља, и у присуству званица, и у постеље и подупрти јастучицима, посматрали играче, глумце или слушали концерте.

У музејима се чувају врло необични кревети. На пример, кревет Луја Баварског имао је облик катедрале; кревет доктора Цемса Грахама постављен у згради недалеко од

Лондона 1789, називан је „медицинско-магнетски — музичко-светлосни кревет“. Сам доктор га је начинио и препоручио га да би њиме утицао „на бољитак физичког и менталног здравља“ оних који у њему спавају. Овај „небески кревет“, издан је за 50 гвинеја дневно. Четири метра дуг и 3 метра широк, почивао је на 40 ножица обложених стакленим кристалима. Имао је таваницу са огледалима и кубе украшено фигурама које су у руци држале „светлеће буктиње“. Било је ту и црвених ружа и белих голубова и ко зна чега још све не. У душеку се налазило ружино и криново лишће, а врхунац „мудрог изума“ су представљале цеви оргуља из којих је излазила „небеска мелодија“, чим се на постељи учини ма какав покрет.

У најстаријем кревету за који се зна спавала је пре три и по миленијума египатска краљица Теја, стармајка Тутанхамонова и свекра, са своје лепе чувене Нефретете. Краљица Теја није наравно спавала на голој асури од палминих влакана, која је слу-

жила уместо данашњих жичаних мадраца, већ на слојевима јастука и њимових наслаганих једне на друге и то тако високо да су јој биле потребне лествице са неколико степеника да би се испела кад је ишла на починак.

Народи истока били су велики љубитељи меких лежишта и умели су да их себи удесе. Персијски племићи и у најтежим приликама нерадо

су се одвајали од својих душека, па су чак и на бојишта одлазили у носиљкама постављеним меким јастуцима и њимовима.

Сиротиња на истоку није наравно уживала такве удобности али се ни она није лишавала меких подлога. Душци су били еластични, могли су се савити у трубу и заједно са лаким рамовима оставити на страну преко дана.

Али од свих старих народа Римљани су свакако највише полагали на постеље и имали су их за разне намене: за спавање, болесничку постељу, лежиште за обедовање, за читање и размишљање.

Душци су били испуњени трском, сеном, вуном или перјем. Лежишта из позније рим-

ске епохе пронађена у Помпеји, показују да је њихова опрема била богата и луксузна.

Од почетка овог столећа ма на какав кревет се гледало као на нешто недостојно људског погледа — зато је скриван, и у модерном стану све је мање места за њега. Он је у фотели за расклапање, у каучу, у орману за књиге који се увече извлачи. Но и то је било и прошло. После ратних неудобности, кад се спавало на свему и свачему, у тескоби, јавила се опет жеља да се ноћ проведе у удобности и потпуном одмору. У станове се поново уносе простране и удобне постеље с

душецима и јорганима од вештачког материјала.

Последњих година, нарочито у неким земљама, постеља се усавршава и људи се с правом питају има ли томе границе.

Кад погледамо постеље наших дедова, питамо се како су могли да спавају у тако узаним и кратким креветима.

Али, кад би они данас могли да погледају неке модерне постеље изгледале би им и чудне и смешне. Има људи који у своје кревете уграђују радио-апарат, телевизијски пријемник или часовник који саопштава време. Има ту и уграђених упаљача за цигарете, ормана са алкохолним пићем, орманчића са најпотребнијим лековима, ту је и ретро, кварц-лампа, електрични бријач, апарат за пројектовања странице књиге на таваници како би могло да се чита у лежећем положају.

Данас постоје покривачи који загрева електрична струја. Мадраци који, на најмањи покрет, укључују грамофонску плочу и љуљају спавача док не заспи. Има постеља у којима може да се спава под разним угловима тела, у којима постоје направе за буђење, има их са филтерима за праšину који штите астматичаре, са направама којима се регулише топлота у свакој соби стана, и са уређајима за отварање или затварање појединих прозора.

ПЛАКАР ХАРМОНИКА

У Великој Британији су столарски стручњаци изумели један веома за нимљив и практичан начин прављења плакара. Сада се свуда у свету зидају куће са мањим становима и прилично економичним простором. Зато је често немогуће поставити по два плакара у једној таквој одаји. Енглези су се до сетили и направили неку врсту веома декоративног кофера који је начињен по систему хармонице: када је празан склапа се и не заузима уопште много јер је дебело колико једна обична укоричена књига. Помоћу кукица постављених унутра овај хармоника-плакар може да се рашири до 50 центиметара висине, 33 ширине и 15 дебљине.

ЛАКШЕ ЗА ПОШТАРЕ

У Дармштату се продају фосфоресцентне поштанске марке које омогућавају поштарима далеко брже „картирање“, разврставање писама, пошто су светлеће ознаке на њима тачно одређене по правцима у које се шаљу.

Путовање у сликама од пећинских цртежа до писаће машине

Човек је још у праскорје историје улагао напоре да усаврши неки систем визуелног општења. Ти напори се огледају у неким цртежима по зидовима пећина, који приказују сцене из свакодневног живота, као што је лов, док су други давали сликовит приказ великих несрећа: поплава, пожара, олуја и другог.

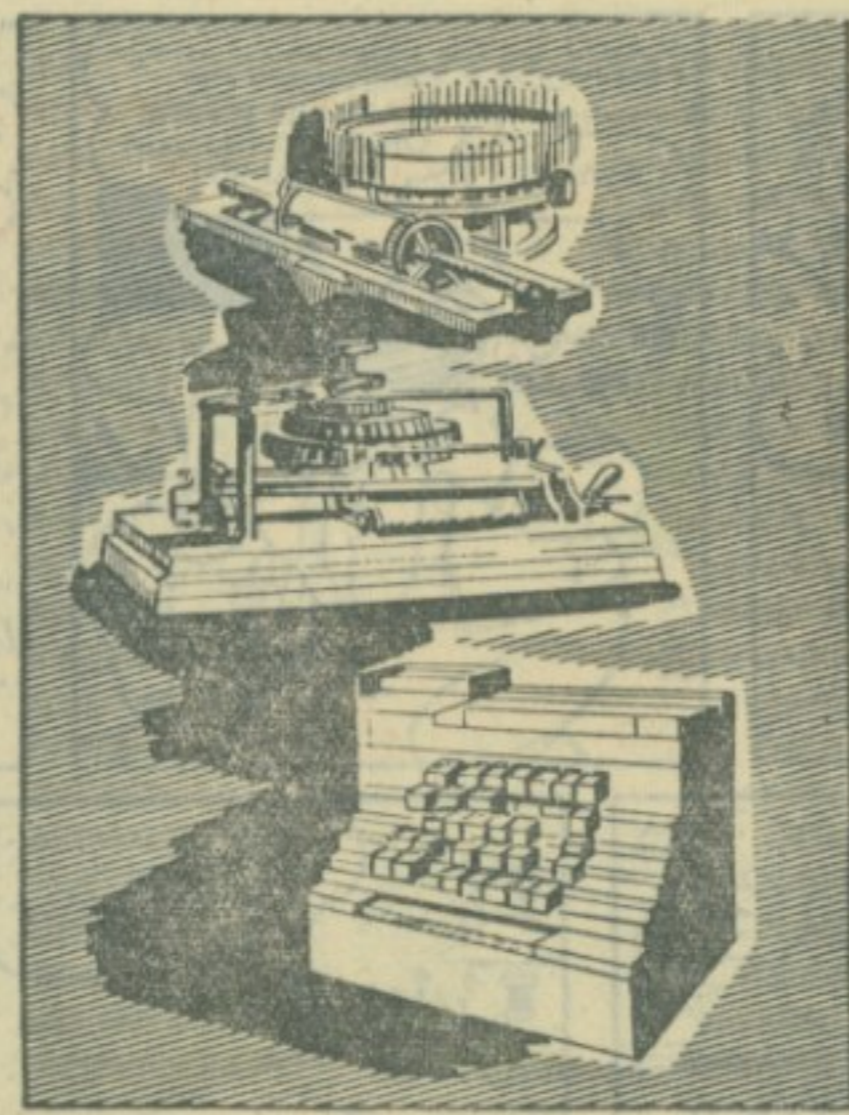
Када је најзад човек измислио неку врсту слова, знакова, помоћу којих је могао да пише речи, прешло се на покретне камене таблице. Наравно, то је још био веома сложен начин за преносење порука. А пошто је требало да те таблице буду трајне, и знаци су веома брижљиво и солидно уклесавани у камен.

Проналазак хартије у Кини у другом веку много је допринео развоју визуелног општења. Па ипак све док у XV столећу Гутенберг није пронашао штампарску пресу масовно обавештавање није постојало. Упркос свом огромном значају Гутенбергов проналазак је омогућавао само преносење штампаног материјала.

Од проналаска хартије сва писма, односно сва кореспонденција спадали су у делокруг извештајних преписивача. Иако је квалитет, после дуге праксе, био добар, иако су писма веома лепо изгледала, то је био скуп и дуг пут. Сасвим осредња канцеларија морала је да има неколико стручних и одличних преписивача.

Још на почетку ере механизације човек је желео неки проналазак који би убрзао писање слова, писама и уопште текстова. Било је много покушаја да се перо замени машином, али су сви пропали. Изгледало је да се човек никада неће ослободити пера и досадног и другог преписивања разних текстова руком.

Кристофер Шолс је постао прави стручњак за штампу и издавање листова. Уређивао је неколико недељних публикација и налазио се на одговорним дужностима али га је много интересовало проналазаштво. Један од првих његових пројеката је била машина која би могла серијски да обележава стране на књигама.

Око 1864. године Шолс је постао ортак са Семјуелом Соулсом. Нешто касније им се придружио и Карлос Глајден. Њих тројица су опремили малу радионицу у којој су дуго испитивали делове својих нових проналазака и у којој су, прво, успешно завршили рад на проналажењу машине за серијску нумерацију страна. (Наставиће се)

МАРКА ОД 2 ПЕНСА СА ОСТРВА МАУРИЦИЈУСА ДАНАС ВРЕДИ 10 ДО 15 МИЛИОНА ДИНАРА

ПРВА МАРКА СА ЛИКОМ КРАЉИЦЕ ВИКТОРИЈЕ ИЗДАТА ЈЕ 6. МАЈА 1840.

Грешке у цртежу, тексту или цифрама огромно повећавају вредност марке али бесмислице и историјско-научне грешке претварају их у праве мале ребусе. Марке су у последње време служиле и за политичку пропаганду

БЛАГО У МАЛИМ КВАДРАТИМА

Мада филателија постоји тек непуних сто година она има за собом богату историју. Први филателисти су се звали тимброфили и тимбролози (timbremarke) а назив филателија и филателисти (philos-пријатељ и atela-својство оног што је ослобођено таксе, овде марке) начињено је 1900. године Француз Артур Мори, издавач мале ревије „Скупљач марака“.

Прва марка, црна, од једног пенија са ликом краљице Викторије пуштена је у продају 6. маја 1840. године. За лепљење марака у почетку је служио амидонски лепак а доцније је гумирабика. Већ у то време неки стручњаци су предлагали да се на наличје ставља асептични лепак, а нешто пре 1850. године неколико новинара је захтевало да се са лепком помеша неки пријатан мирис да би влажење језиком било „укусније“. Марке у почетку нису имале зупце и сечене су макамама што је доводило до њиховог честог оштећивања. Машину за бушење зубца (перфорирање) изумео је 1848. године ирски инжењер Хенри Аршер.

Први скупљачи марака били су директори пошта који су од свих нових марака задржавали по једну серију за себе. Први каталози за филателисте појавили су се између 1860. и 1870. године а најстарији француски каталог написао је Бержер Левро. Највећи и најстарији филателисти су тада били они који су имали највише пара и слободног времена.

Најславнији колекционар у прошлости био је Ђеновљанин Ферари де ла Ренотјер који је све своје богатство утрошио на куповину марака. Почео је да их скупља као гимназиста а доцније је морао да узме два секретара чији је искључиви посао био сређивање његових марака. Тај ексцентрични колекционар крстарно је Европом обучен у стара и подерана одећа и са еспадрилама на ногама. До последњег даха остао је заљубљен у своје драгоцене збирке. Био је власник чувене марке енглеске Гијане

која је штампана само у једном примерку, и четири мање чувене марке са острва Маурицијуса као и француске марке од 15 сантима издате 1849. године.

Страсни скупљач марака умро је 1917. године а своју огромну збирку оставио је Берлинском музеју. Француске власти су је после првог светског рата распродале за једну милијарду и двеста милиона данашњих динара. Уникат марке енглеске Гијане, најдрагоценије филателистичке реткости, платио је амерички скупљач Кинд 35 милиона динара.

Познато је да вредност марака често и за кратко време невероватно скаче. Тако, црна, црвена и плава марка са голулицом, пуштена у промет 1845. године у Базелу, данас вреди 1.800.000 динара. Француска марка Наполеона III од 5 франака вредела је 1880. године само 15 сантима док је 1949. плаћана 30.000 динара. Црвена марка од једног франка вредела је 1849. године 100 франака, а данас се плаћа 250.000 динара. Две марке са острва Маурицијуса — индиго плава од једног пенија и црвена од 2 пенса, вреде данас по 10 до 15 милиона динара.

Занимљива је историја готво исто тако чувених марака са острва Маурицијуса. Њих је гравирао часовничар Барнан, а жена гувернера острва леди Гум откупила је већину ових марака малог тиража да би их излепила на позивнице за свој костимирани бал. После 20 година двојица гимназиста из Бордоа купили су у једној радњи за стару хартију један свежањ старих ковара. Килограм хартије су платили 15 центи. Међу осталим маркама пронашли су и два примерка од једног пенија са острва Маурицијуса. Немајући појма о вредности ових драгоцених вињета они су били пресрећни кад су од господина Дибоба, познатог филателистичке, добили за њих 15 франака.

Грешке на маркама повећавају њихову вредност. Чувена марка Наполеона III са једва приметним рогом на глави императора вреди хиљаду струко више од оних које га

немају. Једна шведска марка из сасвим обичне серије на којој је грешком написано да стаје 30 ора уместо 20, плаћа се око 70.000 динара док она на којој нема грешке не вреди више од 4 динара.

Неке грешке на маркама су настале из незнања оних који су их цртали и штампали. Тако је у САД објављена серија марака о Христифору Колумбу. На једној се види славни поморац глатко обрван у тренутку када је угледао Нову земљу. На другој, у тренутку када се искрцао на тло америчког континента, само неколико часова касније, Колумбо има дугачку браду.

За Колумба су везане и друге грешке које откривају незнање људи. На једној марки Сент Китс Невиса приказан је он како истражује обалу

догледом иако је он пронађен тек читав век касније. Још већу забаву изазвала је међу Алзашанима пре 1914. године једна немачка марка на којој је уместо натписа „Deutsches Reich“ стајало „Dfutsches Reich“, што на немачком отприлике значи пропали Рајх.

Марке се често користе и као политичка пропаганда. У првом светском рату Енглези су издали марку која приказује немачко торпедовање брода „Лузитанија“ што је био непосредан повод да САД ступе у рат. За време последњег рата Хитлер је наредио да се штампалају марке које приказују како се окупира британско колонијално царство. Испод вињете стоји „Ликвидација империје“.

Почетком 1941. године Италија је објавила марке са ликовима Хитлера и Мусолини-

ја и легендом: Два народа, један рат. Тим поводом, а да би исмејали Италијане, Енглези су одмах одштампали сличну марку али са легендом: „Два народа, један фирер“. У Енглеској је за време рата штампана серија фалсификованих немачких марака на којима је фирерова глава замењена мртвачком.

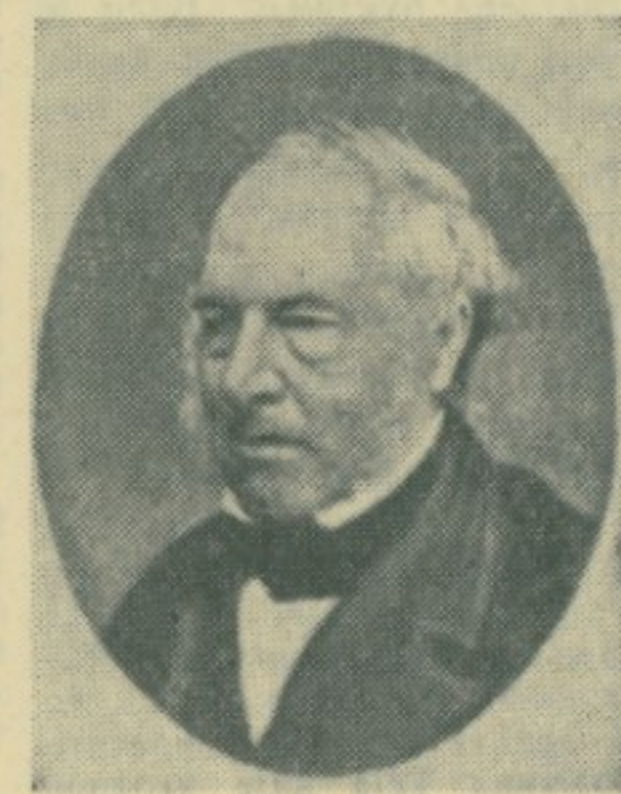
Све ове марке су се из пропагандних разлога растурале у земљама којима су биле намењене.

Фалсификовање марака се у свим земљама врши одавно да би се повећала њихова вредност. Тако је 1851. године објављена у Аустрији марка од 6 круна жуте боје са ликом Меркура која је под дејством једне киселине лако могла променити боју. Стога су уместо ње штампане марке од 6 круна црвене боје које данас вреде око 900.000 динара комад. Да би обесхрабрила фалсификаторе марака шпанска краљица Изабела II је наредила да се сваке године штампалају нове марке, иако је

то за државну благајну било велико оптерећење.

Довољно је да фалсификатори промене макар неке детаље на марки па да њена вредност скочи. Најчешће се мења натпис, дода или одузме неко слово, промени боја. Фалсификатори су неки пут прави уметници. Највећи мајстор у томе је био Белгијанац Георг Фури који је пред крај прошлог века правно дивне марке али их никад ниједна земља није издала.

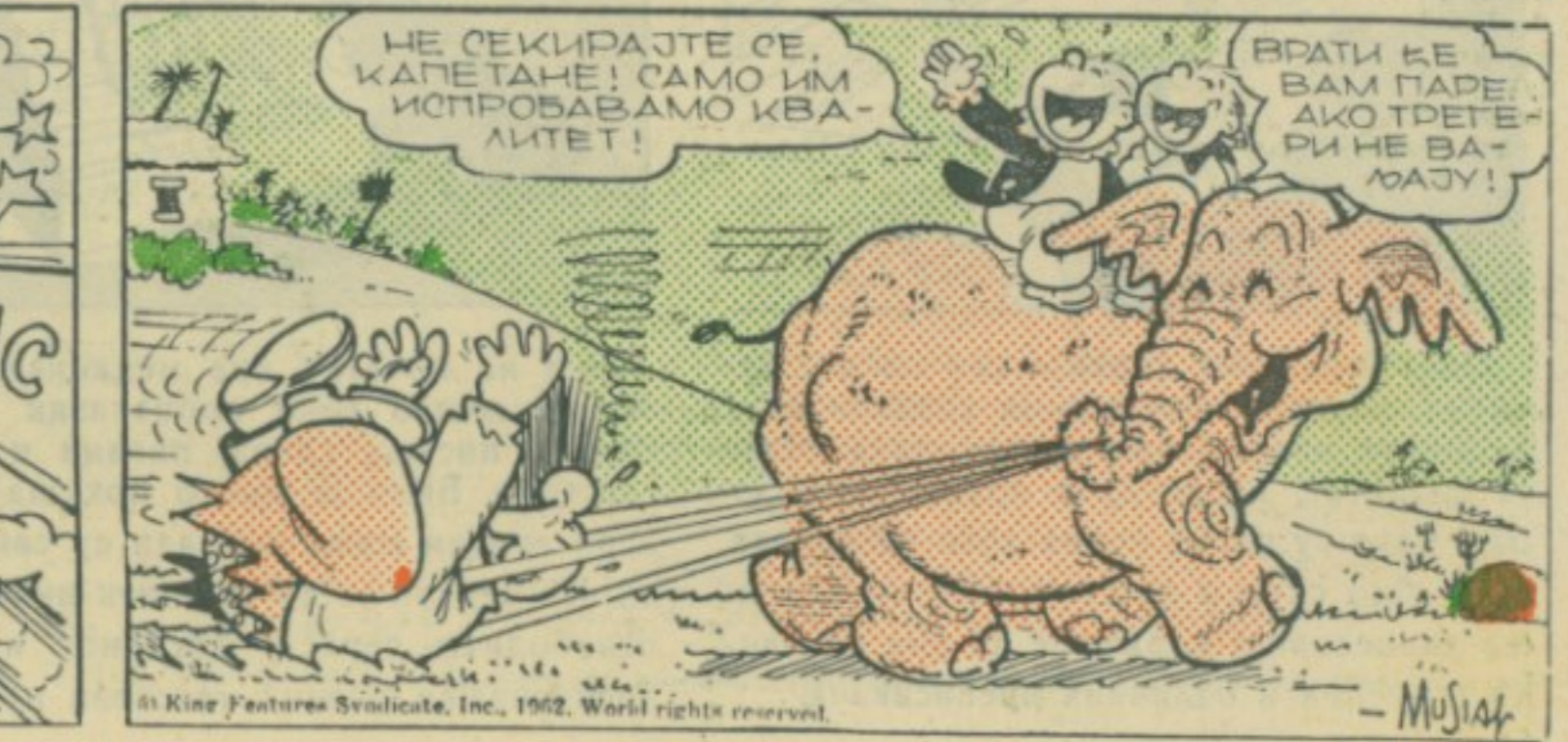
Женевањанин Фурније је имао „клинику за марке“ у којој је на ненадмашан начин поправљао оштећене али исто тако, јавно правно и фалсификате. За своју вештину награђен је многим медаљама али је једног дана сео на оптуженничку клупу. После другог процеса ослобођен је јер ни једног тренутка није имао намеру било кога да превари. Жан Сперати, је исто тако био мајстор за фалсификовање — зато његови примерци данас вреде више него оригинали.

ТВОРАЦ ПОШТАНСКЕ МАРКЕ ЕНГЛЕЗ ХОУЛАНД ХИЛ

АРТУР МОРИ, КОЈИ ЈЕ ИЗУМЕО РЕЧ ФИЛАТЕЛИЈА

АНЕГДОТЕ

ВЕРУЈЕ, АЛИ ИПАК...

Чувени пијаниста Артур Рубинштајн није никад хтео да даје аутограме после концерата правдајући се да су му руке заморене.

Једне вечери маестра је у његовој гардероби сачекала једна дванаестогодишња девојчица са оловком и нотесом у руци.

— Маестро, — рече она — ја знам да су се ваше руке умориле од свирања, али, верујте, и моје су од аплаудирања.

ДА ЈЕ ЗНАО

Артур Конан Дојл, енглески романијер, (1859—1930), писац полицијских романа у којима је главни јунак Шерлок Холмс, волео је да прича како му је један млади глумац који је играо за 10 долара недељно у једном од његових комада предложио у своје време да до краја живота уједини добитак и деле га. Наравно да је славни писац одбио ову смешну понуду. А млади глумац, са 10 долара недељне зараде, био је — Чарли Чаплин.

ЈЕВТИНИЈЕ

Чувени италијански композитор Росини сазнао је једног дана да неки његови богати обожаваоци у Француској припремају план да му се подигне биста.

— Колико ће то коштати? — упита музичар.

— Око 10 милиона.

— 10 милиона! — повика Росини. — Па ја сам спреман да и за половину те суме станем сам на постоље.

РИМСКЕ ВИСОКЕ ПЕЊИ НА ОБАЛАМА АРА

После ископавања вршених у шумама близу немачког града Арвајлера, директор Праисторијског института универзитета у Бону М. Ото Клеман, изјавио је да прве немачке високе пењи нису подигнуте ни у Руру ни у Сару, него да оне постоје већ више од 1800 година. Наиме,

откривене су римске инсталације из прве четвртине првог века.

Тако се први пут сада доказало да су римске индустријске инсталације постојале у Немачкој. А досад се као сигурно знало само то да су се Римљани бавили топљењем гвожђа с ове стране Алпа, али није могло да се утврди где се то место тачно налази.

По завршетку радова који су трајали три године М. Клеман је са својим људима ослободио већи број ових пењи. Осим тога пронашао је четири хангара у једном заграђеном простору по чему је закључено да је ту била нека врста предузећа у коме је било запослено 100 до 120 радника.

Специјалисти намеравају да детаљно испитају све остатке да би установили процес производње у тим радницима. Претпоставља се да су блокови гвожђа пренешени из Арвајлера у разне римске догоре где су прерађивани. Тако су и у Бону пронађене пењи за топљење гвожђа.

СВЕ ЗБОГ МОТОРИЗАЦИЈЕ

Да би одговорила потребама својих корисника за које је време новац, једна банка у држави Висконсин у Сједињеним Државама поставила је веома компликоване уређаје. Возач аутомобила који у овој банци има чековни рачун

утраће кола на специјалну капију и ту ће се, не излазећи из кола, преко екрана телевизије који се налази на вратницима повезати са банкарским службеником на шалтеру. Помоћу микрофона и гласноговорника они ће ступити у контакт. Службеник ће на исти начин издати поруку благајнику, а возач ће кроз специјалне цеви са компримованим ваздухом доставити благајнику свој чек и истим путем примити новац.

Ово пословање није једноставно, али власници банке тврде да на тај начин олакшавају рад пословним људима.

ТЕЛЕФОНСКА ГОВОРНИЦА — ПРОВИДНА ЛОПТА

На слици је јавни телефон приказан на једној изложби у Шведској, који се налази у

„лопти“ од провидне пластичне масе. За време разговора довољно је увући главу у отвор ове округле говорнице да би се избегла бука која долази споља.

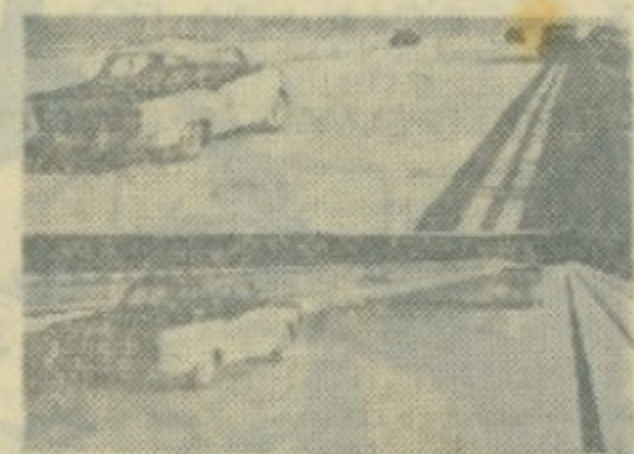
ПРОТИВ ПРИСЛУШКИВАЊА

Ово је један од нових изума који спречава прислушкивање телефонских разговора. Захваљујући овој направљеној реч се потпуно маскирају и може их разумети само особа на другом крају жице ако има исти такав апарат. Апарат је снабдевен батеријом и врло се просто придодаје слушалици.

ФЛУОРЕСЦЕНТНИ МОСТ

Ни мање ни више него 768 танких флуоресцентних цеви, свака дугачка по један метар, осветљавају ноћу модеран мост на Атлантској обали код

Њу Џерсија. Цеви се налазе 1,25 метра изнад тротоара и расипају светлост хоризонтално. Видљивост је и ноћу на овом мосту боља него дану, а поред тога нема ни сенки.

Јесте ли већ чули да...

...небо изнад пустиње Сахаре готово је увек без облака али због веома финих честича прашице које лебде у ваздуху ретко кад

има прозачну плаву боју.

...град ретко пада зими, јер се он ствара за време олуја, а олује су зими врло ретке.

...у Долини смрти, најсувљем и најтоплијем месту на свету, живи више од 15 врста птица, 40 врста сисара, 44 врсте гмизаваца, 22 врсте водоземаца, 13 врста риба и 545 врста биљака.

...кљове остарелих афричких слонова могу

да буду тешке и по 50 килограма свака.

...индијански гавијал, близак сродник крокодила, сматра се за једног од најстаријих и данас живих сувоземних кичмењака јер су његови фосилни остаци нађени у геолошким слојевима старим око 2 милиона година.

...морска струја која из Атлантика доноси воду у Средоземно море пролази кроз Гибралтар брзином од 8 километара на час.

...у Јужној Америци живи само једна врста медведа. Због округлих белих мрља

око очију, овог медведа зову „медвед с наочарима“.

...најкраћи дани у години 21, 22, 23, децембар нису и најхладнији, како се верује. До краја јануара земља испушта више топлоте него што прими од Сунца.

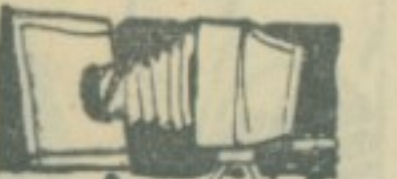
...за првог стручњака за искрцавање преко мора, такозване амфибијске операције, сматра се грчки војсково-

ђа и политичар Алкибијад (452—404 пре наше ере) који је саградио први специјални брод за искрцавање трупа.

...према једној Унесковској анкети сваког дана на свету се оснују две лабораторије и један музеј.

...фотографију је пронашао више људи: Ј. Нисефор Ниесп (1765—1833) проналази принцип фотографије; Луј Дагер (1789—1851) усавршава поступак и проналази начин фиксирања слика у мрачној соби; Ниесп д Сент-Виктор (1805—1870), рођак

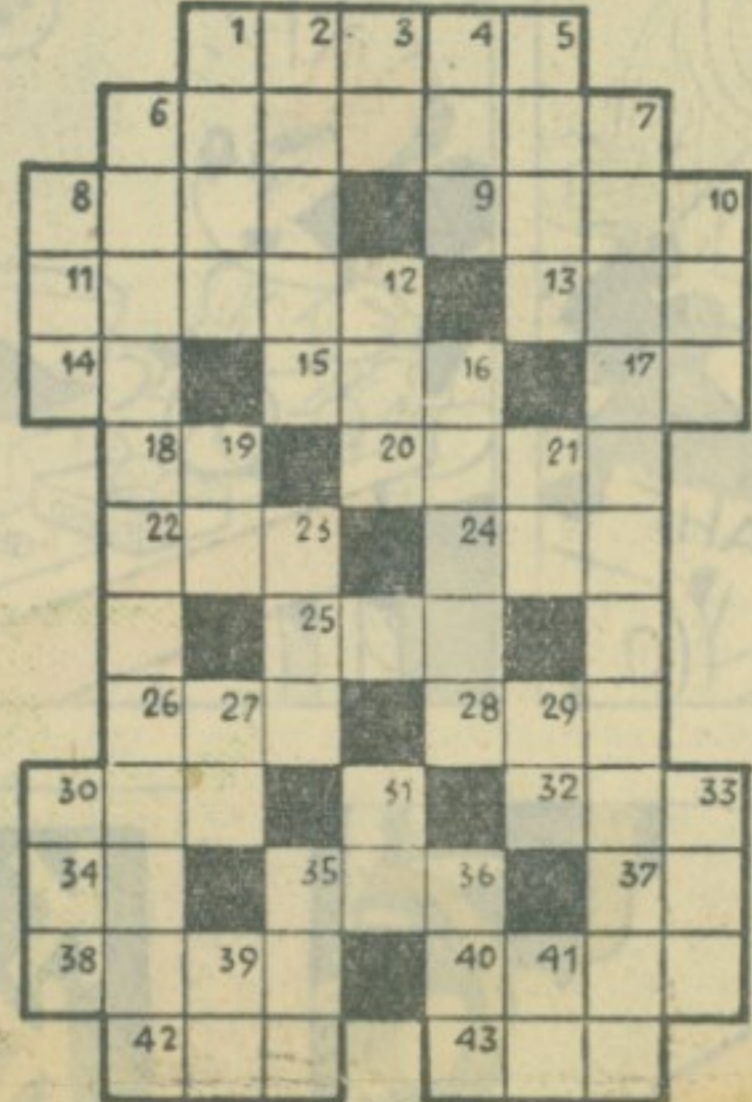
првог, пронашао је фотографију на стаклу; најзад Хиполит Бајар (1801—1887) је произвео фотографију на папиру.

СИНТЕТИЧКИ ХЛОРОФИЛ

У лабораторији професора хемије Харвардског универзитета Роберта Вудворда постигнут је један од највећих успеха у овој области до сада — извршена је потпуна синтеза хлорофила. То је зелени пигмент биљака који, користећи сунчеву енергију, врши синтезу хране за сва жива бића. Професор Вудворд је и досад имао изванредних успеха: извршио је синтезу кортизона, екстракта тропске биљке рауволфије и кинина — лекова без којих се савремено лечење не може замислити.

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

Водоравно: 1) врста птице; 6) стај; 8) домаћа животиња; 9) полет; 11) украсна биљка; 13) друга; 14) музичка нота; 15) слово француске азбуке; 17) хемијски знак за строницијум; 18) енглески књижевник (Никад се не зна); 20) шаховски термин; 22) узвик; 24) наша река; 25) привредна замена; 26) похвална песма; 28) река у Африци; 30) бања у Велијци; 32) главни град суседне државе; 34) грчко слово; 35) престоница старе Аргентине; 37) лична замена; 38) наша планина; 40) град у Шпанији; 42) узвик; 43) плин.

Усправно: 1) чокот; 2) варварски народ који је опустошио Галију; 3) град у Француској; 4) канал; 5) шпански сликар (Салвадор); 6) роман Б. Ђосифа; 7) име и презиме финског композитора („Финландија“); 8) прилог за време; 9) јужно воће; 12) стара мера за пољску површину; 16) хемијски елемент; 19) лична замена; 21) свежа; 23) један инсект; 27) афирмација; 29) хемијски знак за иридијум; 30) садржина шунгел дела Костију; 31) слово латинце;

33) немачки књижевник („Буден брокови“); 35) град у Финској; 36) врста чамца; 39) слово латинце; 41) египатско божанство.

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) Хаг; 3) гле; 6) лик; 7) транс; 9) Одра; 11) боца; 12) врана; 14) син; 15) ро; 16) Бид; 17) Коста; 18) Трифковић; 19) ошона; 20) ила; 21) ева; 22) ало; 23) лно; 24) Кропа; 26) От; 27) три; 28) ева; 29) Крк; 31) „Шкода“; 33) сале; 35) азил; 36) алеја; 37) аја; 38) Ака; 39) Ома.

Усправно: 1) хидроцентра; 2) Акра; 3) грб; 4) Лаос; 5) енциклопедија; 6) Ловро; 8) санга; 10) Анина; 13) Ана; 19) ето; 20) ИЛО; 22) Арика; 23) „Докса“; 24) крш; 25) Авала; 30) Клек; 32) Озаљ; 34) еја.

НЕЋЕ БРИНУТИ...

Будући посетиоци планета у нашем сунчаном систему неће морати да се брину о смештају, јер ће са собом у џепу носити целе „куће“. Предузеће Хацес из Сједињених Држава каже да ће бити потребно само да сунчеви зраци довољно дуго обасјавају и угреју нову врсту пластичне материје па да она добије облик већег или мањег складишта, већ према томе колико ће је будући свемирски путници носити са собом. Каже се да је нова пластична материја не само одлично кондензована већ је и одличан изолатор од топлоте и хладноће на које се може наћи на некој другој планети.

ЧУДАН МУЗЕЈ

Један необичан музеј био је организован у Трсту. Оснивач, познати археолог Дијео де Хенрике, назвао га је — Музеј рата и мира. На једном пространом, лепо ограђеном земљишту овај археолог је распоредио огромну колекцију свих убилачких ратних оруђа: пиштоље, пушке, митраљезе, машинске свих народа на свету, гранате, бомбе, торпеда свих калибара, топове, базуке, бацаче,

тенкове, борна кола, борне и торпедне чамце, чак и такозване „цепне подморнице“. Ништа од оруђа употребљених у оба светска рата није изостало. Годинима је овај научник сакупљао и проучавао сваки добављени необични експонат. Ради овога је он неколико пута обишао око света, уједнујујући тако свој јединствени арсенал по неким новим примерком.

НОВ НАЧИН МЕРЕЊА ДЕБЉИНЕ ГЛЕЧЕРА

Испитивањем узрока авионских несрећа над Арктиком пронађен је неочекивано нови начин мерења дебљине леда. Многи удеси су се догодили због тога што радиовисомер показује удаљеност авиона од површине зе-

мље а не од површине леда, јер кроз њега пролазе радиоталаси. Ако се авион налази на десет метара изнад глечера високомер ће показати 1010 метара што ће значити да је слој леда дебео хиљаду метара.

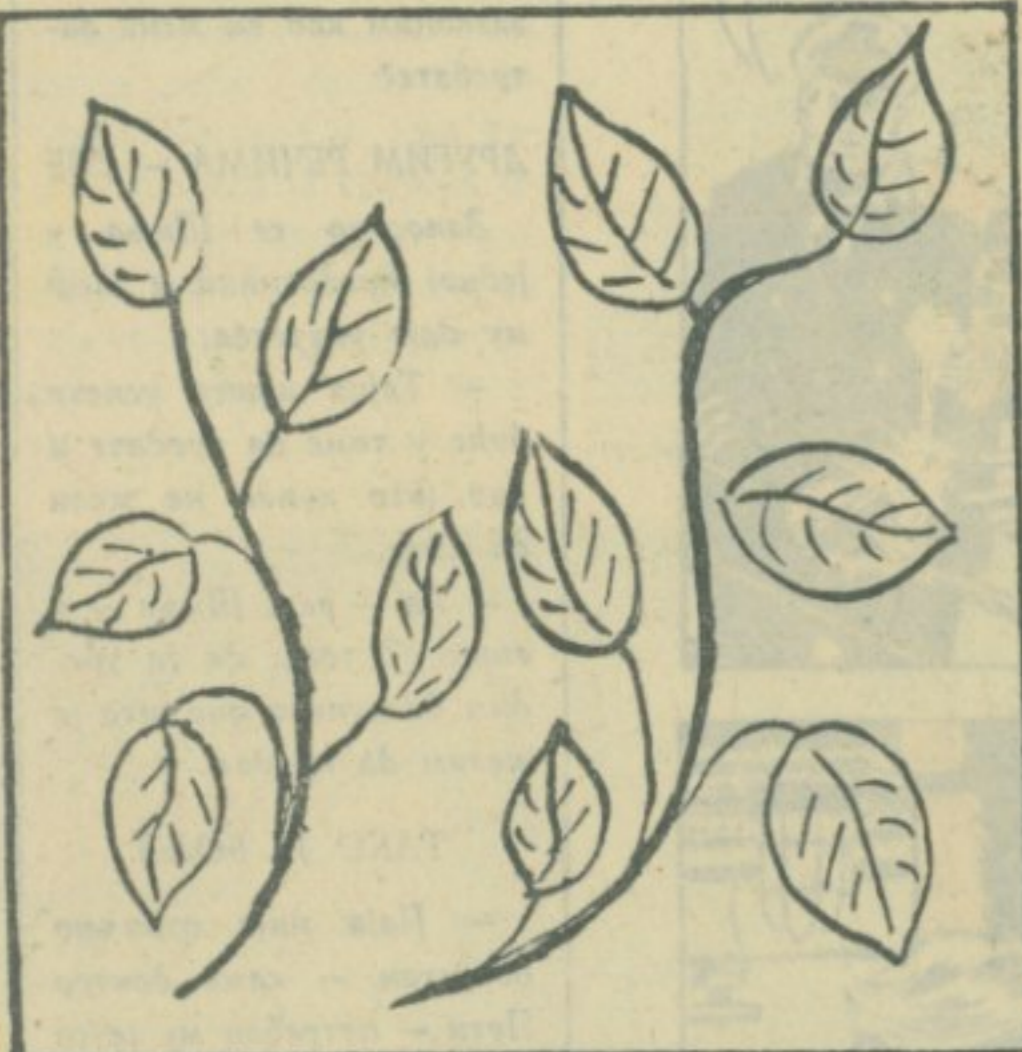
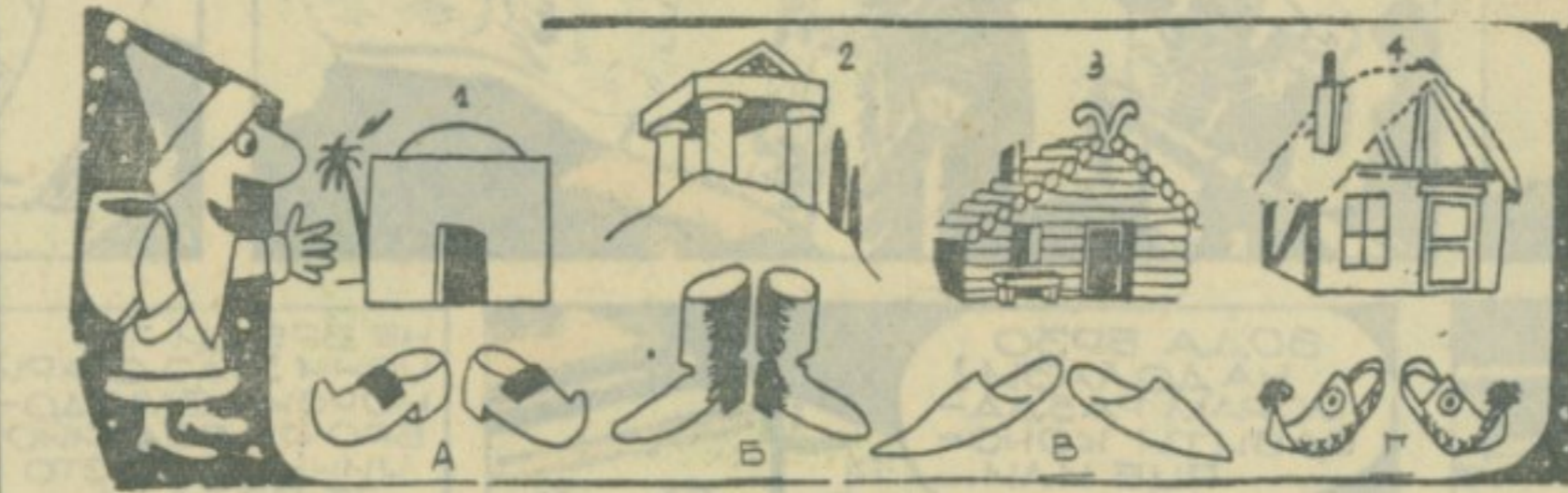
НАПРАВИ САМ

РАЗМИСЛИТЕ И КАЖИТЕ

Ево мало забаве. Кад се уморите од учења и играња предложите вашим друговима да добро погледају ову слику и према ономе што сте досад научили из историје и геогра-

фије погодите који пар ципела одговара којој кућини. Уколико не знате дајемо вам одговор: кломпе (А) одговарају нормандској кућини под бројем 4. Чизме (Б) рус-

кој кућини под бројем 3. Папуче (В) северно-афричкој кућини под бројем 1, и европске патике (Г) грчкој кућини под бројем 2.

УКРАШЕНИ ПОКЛОПАЦ: ЛИШЋЕ

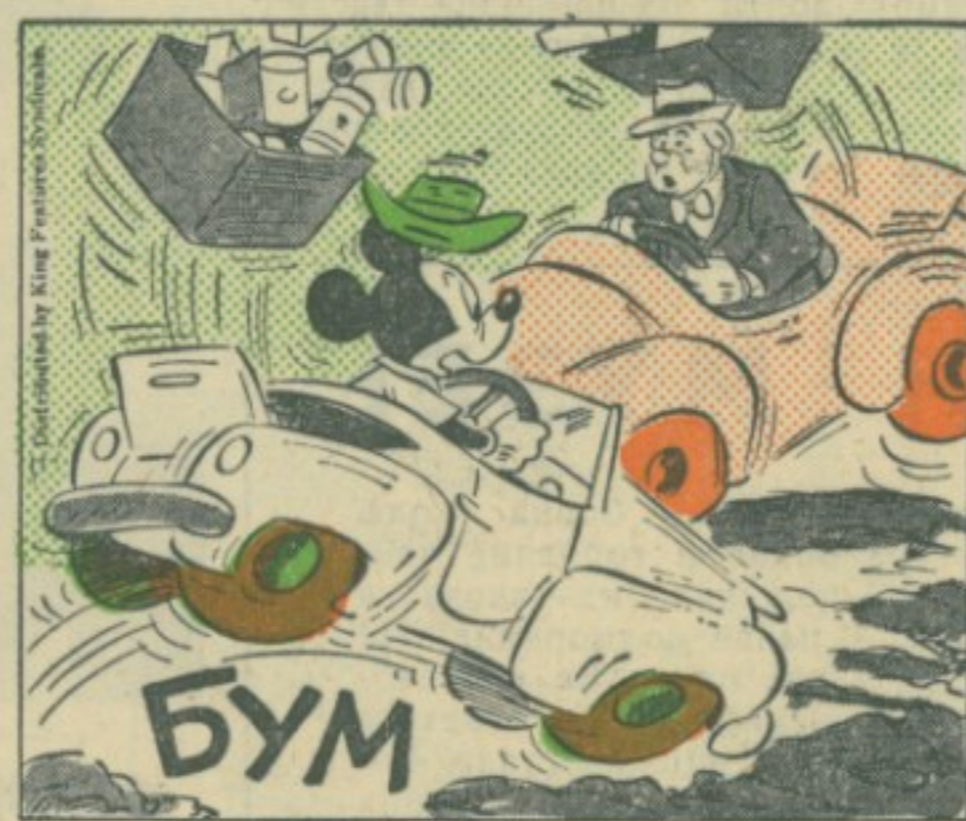
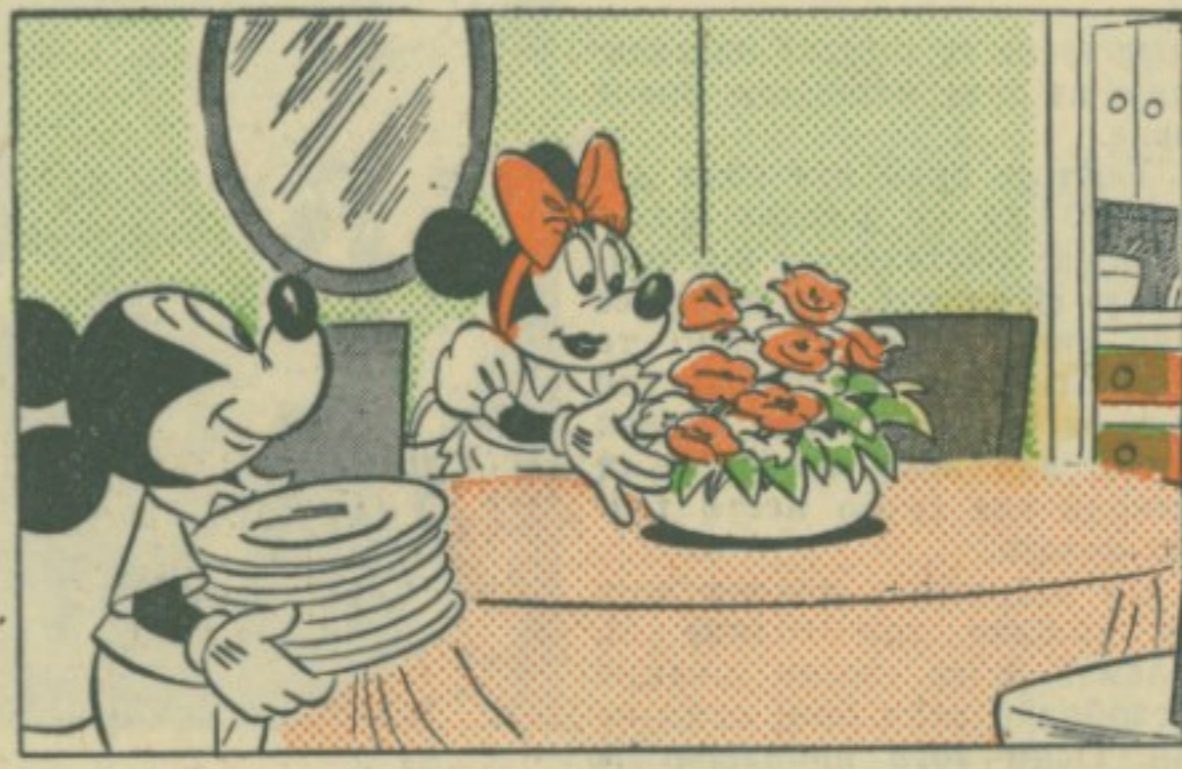
Овакву кутију можете, наравно ако лепо направите, поклонити мами или другарици само у њу ставите марамицу јер кутија може да послужити и за то. Вероватно код куће имате неку кутију у којој држите своје „драгодености“: марке, значке, стикете или нешто друго. Да би вам и она изгледала лепо и уредно (како све остале ваше ствари) украсите је. Набавите лепак безбојни лак, четкицу и ларку узмите неколико опалних листова, већ према томе колико их можете ставити на поклопац ваше кутије. Лист

не најпре испресујте десетак дана између листова неке књиге коју добро притисните одгоре. Затим обојте дебљим лоптом боје ивицу кутије, а у средини нека остане бела, и оставите да се осуши. Сутрадан пажљиво по поклопацу обрљајте осушене листове истом бојом коју сте ставили по мајку лепка, добро притисните на листови приликом за кутију и онда пређите безбојним лоптом по листовима и целој остави да би се још боље свјетлило. На нашим цртежима видите како треба да изгледа кутија и њен украшени поклопац.

Постоље за саксије

У слободном времену начините ово постоље за саксије којим ћете обрадовати вашу „ку“. Жичани „костур“ старог типа за лампу лако се може претворити у укусно постоље за саксију. Према скици „Б“ испуните празнину четком или шареном рафини обавијајући је око жице. Саксију треба тако да изберете да заједно с тачком може да стане у постоље од лике (скица „А“). На тај начин ћете се осигурати да вам се дно постоља не влажи од воде која би могла да испури из саксије.

ДОДИ ДОД

Ква-Ква!

Увештје Паја Патак

И ОНА ИМА ПРАВО

Пата објашњава новој кућној помоћници шта треба да уради и на крају јој каже:

— Кад ми будете потребни завојничу овим знаком и ви ћете знати да вас то ја зovem.

— Али, госпођо, — упита девојка, — како ја да завојним кад ви мени за- требате?

ДРУГИМ РЕЧИМА — СВЕ

Запослио се Шила у једној продавници и шеф му даје упутства:

— Тајна вашег успеха биће у томе да продате и оно што купац не жели да купи.

— Да — рече Шила — и више од тога: да га убедим да купи и оно што ја желим да продат.

ТАКО ЈЕ БОЉЕ

— Паја није озбиљно болестан — каже доктор Пати — потребан му је само апсолутан одмор. Преписао сам лекове за умирење.

— Колико пута дневно треба да их узима? — упита Пата.

— Дванут, али не он — рече доктор — него ви, госпођо.